

Moilanen Marianna

Psykologin työ moniammatillisessa opiskeluhuollossa: Vaikutusmahdollisuudet ja työhyvinvointia tukevat tekijät

Pro gradu -tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma
2022

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Psykologin työ moniammatillisessa opiskeluhollossa: Vaikutusmahdollisuudet ja työhyvinvointia tukevat tekijät (Marianna Moilanen)

Kasvatuspsykologian pro gradu -tutkielma, 58 sivua, 2 liitesivua

Huhtikuu 2022

Tavoitteena tutkimuksella on tutkia psykologien kokemuksia vaikutusmahdollisuuksistaan moniammatillisessa opiskeluhollossa sekä millaisia oman ammatillisuuden kehittymisen mahdollisuuksia ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen sekä edistämisen keinoja psykologit tunnistavat työssään. Tutkimuksen avulla tuodaan esille, millaisena psykologit tällä hetkellä kokevat opiskeluhollossa moniammatillisen yhteistyön toteutumisen. Lisäksi avataan psykologien ajatuksia siitä, miten heidän ammatillisuuttaan sekä asiantuntijuuttaan voidaan kehittää ja millaisia keinoja heillä on työhyvinvointinsa ylläpitämiseen ja edistämiseen niin arjessa kuin vapaa-aikana. Tutkimuksen hahmottuessa osana Oulun yliopiston Psykologian ja kasvatuspsykologian tutkimuskeskuksen MYY-tutkimusryhmän toimintaa, on tutkimuksen avulla mahdollista kehittää opiskeluhollossa toimintaa ja käytänteitä yhdessä Oulun kaupungin kanssa. Tutkimuksen teoreettisena taustana on kasvatuspsykologinen kokemuksen kulttuurihistoriallinen tutkimus, keskeisinä subjektitieteellinen ja systeeminen tutkimus.

Tutkimuksen aineisto koostuu kahden psykologin haastattelusta ja aineistoa on analysoitu subjektitieteellisen kokemuksen systeemisen tutkimuksen sekä aineistolähtöisen analyysin keinoin, muodostaen perustelumalleja psykologien kokemusten pohjalta. Perustelumallien tarkastelun avulla voidaan hahmottaa psykologin työhön liittyviä malleja, jotka jakautuvat psykologin vaikutusmahdollisuuksiin sekä oman ammatillisuuden kehittämiseen ja työhyvinvoinnin keinoihin. Psykologit tunnistavat moniammatillisen opiskeluhollossa mahdollisuudet ja haasteet, voivat nimetä mahdollisuuksia oman ammatillisuuden ja asiantuntijuuden kehittämiseen sekä tiedostavat työhyvinvoinnin tärkeyden ja sen edistämisen keinoja.

Avainsanat: kokemus, psykologit, opiskeluhollo, moniammatillisuus, asiantuntijuus, työhyvinvointi

University of Oulu

Faculty of Education

Psychologist's work in multidisciplinary student welfare: Opportunities for influence and factors supporting well-being at work (Moilanen Marianna)

Master's thesis, 58 pages, 2 appendices

April 2022

The aim of this master's thesis is to study the experiences of psychologists about their possibility to influence in multi-professional student welfare, as well as the opportunities for psychologists to identify their own professional development and the means of maintaining and promoting well-being at work. The thesis highlights how psychologists currently perceive the realization of multidisciplinary collaboration in student welfare. In addition, psychologists' thoughts on how to develop their professionalism and expertise and what means they must maintain and promote their well-being at work, both in everyday work and in their free time, will be opened. As the research takes shape as part of the MYY-research group of the Research center for psychology and educational psychology of the University of Oulu, it is possible to develop the practices of student welfare together with the city of Oulu. The theoretical background of this thesis is the cultural-historical tradition of educational psychological practice research.

The thesis' research material consists of interviews with two psychologists, and the interview material has been analyzed by means of systematic research of experience and data-based analysis, forming rationale prototypes based on the experiences of psychologists. With the help of the analysis of prototypes, it is possible to outline the models related to the work of psychologists, which are divided into the possibilities of the psychologists' influence and the development of one's own professionalism and well-being at work. Psychologists are able to identify the opportunities and challenges of multidisciplinary student welfare, name opportunities for developing one's own professionalism and expertise and are aware of the importance of well-being at workplace and the means of promoting it.

Keywords: experience, psychologists, student welfare, multidisciplinary, expertise, well-being at work

Sisältö

1. Johdanto	6
2. Tausta, tavoitteet ja tutkimustehtävä	7
2.1. Monialainen yhteistyö yksilöiden ja yhteisöjen tukena (MYYY) – ryhmän toiminnasta	8
2.2. Opiskeluhoolto	9
2.2.1. Psykologin asiantuntijuus ja työ.....	10
2.2.2. Moniammatillinen yhteistyö.....	12
2.3. Oppilas- ja opiskeluhoolto Oulussa.....	13
2.4. Aiempi tutkimus.....	14
2.5. Tutkimustehtävä.....	17
2.6. Tutkimusraportin rakenne	18
3. Systemisesti orientoitunut kasvatopsykologia ja kokemuksen tutkimus.....	19
3.1. Systeminen psykologia ja eliö-ympäristö-teoria	19
3.2. Subjektitieteellinen kokemuksen tutkimus.....	21
3.2.1. Perustelumallit lähtökohtina tutkimukseen.....	21
3.2.2. Kanssatutkija ja tutkija	23
4. Tutkimuksen toteutus	25
4.1. Laadullinen tutkimus.....	25
4.2. Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	26
4.3. Aineisto ja aineistonkeruumenetelmät	27
4.3.1. Osallistujat ja aineistonkeruun kulku	27
4.3.2. Haastattelu.....	28
4.4. Systeminen subjektitieteellisen kokemuksen tutkimus	29
4.4.1. Perustelumallien rakentuminen ja aineistolähtöinen analyysi.....	30
4.4.2. Kanssatutkijuuden tarkastelu ja huomiointi	31
4.5. Analyysin kulku	31
4.5.1. Psykologien kokemukset vaikuttamisen mahdollisuuksista perustelumalleina	33
4.5.2. Psykologien oman ammatillisuuden kehittäminen ja työhyvinvoinnin keinot perustelumallien pohjalta.....	34
4.6. Tutkimusetiikka.....	35

5. Psykologin työ moniammatillisessa opiskeluhollossa: Vaikutusmahdollisuudet ja työhyvinvointia tukevat tekijät	37
5.1. Psykologin vaikutusmahdollisuuksiin opiskeluhollossa liittyvät perustelumallit.....	39
5.2. Psykologin oman ammatillisuuden kehittämiseen liittyvät perustelumallit.....	40
5.3. Työhyvinvointiin liittyvät perustelumallit	41
5.4. Yhteenveto	42
6. Tutkimuksen tarkastelu.....	45
6.1. Tutkimustuloksista	45
6.2. Tutkimuksen merkitys.....	47
6.3. Tutkimusprosessista	48
Lähteet	52
Litteet	59

1. Johdanto

Psykologin työ oppilas- ja opiskeluhuollossa on keskeisessä osassa tukemassa ja edistämässä lasten ja nuorten hyvinvointia heidän opinpolullaan (Opetushallitus [OPH], 2022). Opiskeluhuolto nivoo yhteen monen asiantuntijan ja ammattilaisen verkoston, jossa psykologi toimii yhdessä osana moniammatillista yhteisöä. Varhaisen puuttumisen ja lasten ja nuorten mahdollisten ongelmien havaitsemisen tärkeys on korostunut, mutta pystytäänkö tilanteisiin vastamaan tarvittavan nopeasti tai tarvittavin resurssein? Millaisina psykologit kokevat vaikutusmahdollisuutensa toiminnassa osana opiskeluhuoltoa, kun oppilaita voi olla jopa useita satoja yhden psykologin vastuulla? Voiko opiskeluhuolto mahdollistaa moniammatillisen toiminnan ja riittävät edellytykset psykologin vaikuttamisen mahdollisuuksille?

Asiantuntijana ja terveydenhuollon ammattilaisena toimiminen edellyttää psykologilta laaja-alaista asiantuntemusta ja kehittämismyönteisyyttä alan teoreettisen tutkimuksen ottaessa alati harppauksia eteenpäin (Suomen psykologiliitto, 2022). Oman ammatillisuuden kehittämisen voidaan nähdä olevan keskeisessä roolissa psykologin työssä ja asiantuntijuuden ylläpitämisessä. Se, millaisin keinoin psykologi omaa ammatillisuuttaan kehittää, voi vaihdella olosuhteiden ja oman kiinnostuksen mukaan. Keinovalikon muodostaminen on kuitenkin sellainen tekijä, jonka voidaan nähdä myös edistävän työhyvinvointia, sillä kompetenssin ja pätevyyden tunne työssä vähentää stressiä ja mahdollistaa psykologille hallinnan tunteen omassa työssään (ks. Joensuu, 2019). Työhyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistämisen tekijöitä on hyvä tunnistaa työssään ja se on myöskin edellytys työssä jaksamiselle.

Tässä pro gradu -tutkimuksessa tarkastellaan psykologin työhön liittyviä vaikutusmahdollisuuksia moniammatillisen opiskeluhuollon kontekstissa ja niin ikään millaisia ammatillisen kehityksen sekä työhyvinvoinnin keinoja ja edellytyksiä psykologit tunnistavat työssään. Tutkimusraportissa lähdetään liikkeelle tutkimuksen taustoista ja tavoitteista, joissa esitellään tarkemmin muun muassa niin opiskeluhuoltoa, psykologin asiantuntijuutta, kuin aiempaa tutkimusta. Tämän jälkeen edetään teoreettisen pohjan määrittelyyn ja tutkimuksen toteutuksen esittelyyn. Lopuksi tarkastellaan tutkimuksen tuloksia tutkimuskysymyksien pohjalta, sekä tutkimusta kokonaisuutena.

2. Tausta, tavoitteet ja tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada näkyväksi opiskeluhollossa työskentelevien psykologien ajatuksia sekä näkökulmia omista vaikutusmahdollisuuksista moniammatillisessa tiimissä ja työyhteisössä. Lisäksi tarkoituksena on tarkastella psykologien näkemyksiä oman ammatillisuuden kehittämisestä ja työhyvinvointia tukevista tekijöistä.

Psykologina toimitaan oman alan asiantuntijana sekä neuvojana koulujen ja oppilaitosten monialaisessa yhteisössä, tähdäten mahdollistamaan siellä oppimassa olevien lasten ja nuorten hyvinvointi ja turvallisuus (Gergov ym., 2019; Suomen psykologiliitto, 2022). Haluan tutkimuksellani havainnollistaa ja tuoda esille psykologien kokemia vaikutusmahdollisuuksia, ja sitä, miten he opiskeluhoitotyön kokevat. Lisäksi tarkastelemalla psykologien mahdollisuuksia oman ammatillisuutensa kehittämisestä ja työhyvinvoinnin edistämisestä, voidaan tehdä huomioita tulevaisuuden kannalta, jotta psykologien työkuormaa voitaisiin tehdä inhimillisemmäksi.

Tutkimuksen perustana on tutkittavien itsensä mukana olo tutkimuksessa, kuten subjektitieteelliselle tutkimusprosessille on ominaista (Holzkamp, 2016). Voidessaan itse osallistua tutkimukseen tutkijan kanssa analysoimalla oman ammatillisuuden kehitystä ja vaikutusmahdollisuuksia opiskeluhollossa moniammatillisessa tiimissä, psykologit saavat uudenlaisia näkökantoja työhönsä sekä voivat tehdä huomioita niistä tekijöistä, jotka joko edistävät tai heikentävät työhyvinvointia. Pelkästään osallistumalla tutkimukseen osallistujien voidaan nähdä saaneen mahdollisuuksia tarkastella omaa työtään itsereflektion avulla.

Kiinnostukseni työhyvinvointiin sekä psykologin työhön olivat luomassa pohjaa tutkimukseni aiheelle. Oltuani yhteydessä pro gradu -ohjaajaani Teemu Suorsaan ja kyselyäni häneltä apua aiheen rajaamiseen, päädyin valitsemaan teeman, joka linkittyi Oulun yliopiston Psykologian ja kasvatopsykologian tutkimuskeskuksen Monialainen yhteistyö yksilöiden ja yhteisöjen tukena (MYY) -tutkimusryhmään. Aihe muotoutui asteittain, kuten laadulliselle tutkimusprosessille on yleistä. Alkuun hahmottelin tutkimustani koskemaan sekä psykologien että kuraattorien vaikutusmahdollisuuksien kokemuksista opiskeluhollossa, ja työhyvinvoinnin näkökulma ammatillisen kehityksen osalta muotoutui siinä sivussa. Loppujen lopuksi päädyin rajaamaan tutkittavat psykologeihin, sillä koin, että koulukuraattorien työ poikkeaa kuitenkin psykologin työstä ja halusin keskittyä yhteen ammattiryhmään. Rajaaminen kouluissa ja oppilaitoksissa

työskenteleviin psykologeihin perustui ajatukseen siitä, että lasten ja nuorten kehitys on sellaisessa murrosvaiheessa, että opiskeluhuollon kannalta varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä toiminta on erittäin tärkeää.

Pro gradu -tutkimukseni aluksi esittelen sen tutkimuksellisia lähtökohtia, tutkimustehtävää ja tutkimusraportin rakenteen. Tutkimuksellisia lähtökohtina toimivat MYY-tutkimusryhmän periaatteet ja tavoitteet sekä psykologin työn vaikutusmahdollisuudet opiskeluhuollossa ja oman ammatillisuuden kehittyminen sekä työhyvinvoinnin edistäminen. Lisäksi selvennetään tutkimuksessa käyttämäni opiskeluhuollon ja psykologin käsitteet. Opiskeluhuolto -termiä käytetään yhteisenä nimityksenä esi- ja perusopetuksen oppilashuoltoon sekä toisella asteella käytettävään opiskelijahuoltoon viitattaessa. Koska tutkimuksessani käsitellään eri opintoasteilla työskenteleviä psykologeja, käytän yhteistä nimitystä opiskeluhuolto. Opiskeluhuollossa työskenteleviä psykologeja kutsutaan perusopetuksessa koulupsykologeiksi, kuten Suomen psykologiliitto linjaa (Suomen psykologiliitto, 2022), mutta tässä tutkimuksessa käytän yleistä ammattinimikettä psykologi.

2.1. Monialainen yhteistyö yksilöiden ja yhteisöjen tukena (MYY) – ryhmän toiminnasta

Tämä pro gradu -tutkimus jäsentyy osana Oulun yliopiston Psykologian ja kasvatustieteiden tutkimuskeskuksen Monialainen yhteistyö yksilöiden ja yhteisöjen tukena (MYY) -ryhmän toimintaa. Pääpaino ryhmän tutkimuksessa on monialaisen yhteistyön onnistumisen edellytysten tutkimuksessa ihmisten osallisuuden, hyvinvoinnin ja organisaation tuloksellisen toiminnan näkökulmista, pureutuen arjen vuorovaikutustilanteisiin ja ihmisten muuttuviin osallisuuksiin ylläpitäen sekä muuttaen yhteisiä käytänteitä (MYY, 2022). MYY-ryhmän toiminta yhteistyössä Oulun kaupungin kanssa pyrkii kehittämään oppilas- ja opiskeluhuoltoa. Yhteisöllisempään oppilashuoltoon painottava perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet perustuu monialaiseen ja -ammattilliseen yhteistyöhön (OPH, 2014). Sen päämääränä on yhteensovittaa eri toimijoiden työskentelytapoja ja tavoitteita (Peltola ym., 2020), mikä MYY-ryhmänkin perustana toimii.

Opiskeluhuollon toiminta tapahtuu moniammatillisessa yhteistyössä kehittäen koulua, opettajan työtä sekä oppilaan oppimista ja hyvinvointia (OPH, 2022). Opiskeluhuollossa toimivilla voi olla poikkeavia käsityksiä sekä tavoitteista ja niiden saavuttamisen keinoista, että ammattilaisten rooleista, jolloin ymmärrystä ja tuntemusta eri toimijoiden perustehtävistä tulee lisätä (Peltola ym., 2020). Jotta oppilashuoltoa voidaan kehittää, on toiminnan pyrittävä edistämään

koulujen vuorovaikutuskäytänteitä ja tasa-arvoista työelämää (Lesonen, 2018). MYY- tutkimusryhmässä kasvatopsykologiseen käytäntötutkimukseen hyödynnetään teoreettisena taustana kulttuurihistoriallista lähestymistapaa, erityisesti esimerkiksi Klaus Holzkampin subjektiivitieteellistä psykologiaa. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään Holzkampin sekä Järvilehdon ajatuksia. Subjektitieteellisen kokemuksen systeeminen tulkinta perustuu Järvilehdon (1994) ajatuksiin siitä, että systeeminen psykologia tarjoaa mahdollisuuden uudella tavalla ymmärtää ihmisen toimintaa sekä suhdetta luontoon. Systeemisen psykologian teorian kautta voidaan ymmärtää monien muiden psykologisten teorioiden olemassaoloa (Järvilehto, 1994), ja tässä tutkimuksessa se kietoutuu yhteen subjektiivitieteellisen kokemuksen tutkimuksen kanssa.

2.2. Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto määrittyy laissa oppilaitosyhteisössä tapahtuvaksi toiminnaksi, joka lisää edellytyksiä edistää oppilaan oppimista, hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia (Oppilas- ja opiskeluhooltolaki [OHL], 1:3§). Koulun kasvatus- ja opetustehtävään läheisesti liittyvässä opiskeluhoollissa otetaan lapsen ja nuoren edun ensisijaisuus huomioon ja sitä toteutetaan ennaltaehkäisevänä sekä koko kouluyhteisöä tukevana (OPH, 2014). Opiskeluhoolto toteutuu opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen suunnitelmallisena ja monialaisena yhteistyönä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa sekä muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa (OHL, 1:3§). Oppilas tai opiskelija voidaan lain mukaan ohjata oppilaitoksen ja opiskeluhoollon henkilökunnan toimesta hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluita (OHL, 1:11§).

Opiskeluhoolto jakautuu opetussuunnitelman mukaiseen opiskeluhooltoon ja opiskeluhoollon palveluihin, joita ovat psykologin, kuraattorin, terveydenhoitajan ja koululääkärin palvelut (OHL, 1:3§). Opiskeluhoollissa opetussuunnitelman mukaisella opiskeluhoollolla viitataan toimintaan, jonka avulla yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia voidaan tukea sekä luoda terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö, edistää mielenterveyttä, ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia (OHL 1:6§).

Opiskeluhoolto näyttäytyy kahtena osa-alueena: yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena opiskeluhoollona. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla on tarkoituksena edistää oppilaiden oppimista, hyvinvointia, osallisuutta, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä opiskeluhoollon kaikkien toimijoiden

yhteisellä panostuksella (OHL, 1:4§). Yksilökohtainen opiskeluhoito koostuu psykologin, kuraattorin ja terveydenhuollon palveluista sekä monialaisesta yksilökohtaisesta opiskeluhoitosta monialaisessa asiantuntijaryhmässä (OHL, 1:5§).

Koulutuksen järjestäjällä katsotaan lain mukaan olevan vastuu opiskeluhoitojärjestämisestä ja tiedottamisesta, ja sen tulee myös yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa arvioida opiskeluhoitojärjestämistä ja vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen opiskeluhoitojärjestämiseen (OHL, 2:11§, 4:25§). Oulussa opiskeluhoitojärjestämistä on vastuussa oppilaitoksen sijaintikunta eli Oulun kaupunki, ja kouluissa rehtori vastaa opiskeluhoitojärjestämisen kokonaisuudesta (Oulun kaupunki, 2022). Opetushallitus ja Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitos seuraavat valtakunnallisesti opiskeluhoitojärjestämistä ja vaikuttavuutta (OHL, 4:25§).

Psykologin tehtäväkuva opiskeluhoitojärjestämisessä on hyvin laaja kokonaisuus, joka sisältää asiakaspalvelutyötä, konsultaatioita, kouluhyvinvoinnin edistämistä sekä yhteistyötä kotien ja eri sidosryhmien kanssa (Mahkonen, 2015).

2.2.1. Psykologin asiantuntijuus ja työ

Useat lait ja asetukset määrittävät psykologin työtä. Näitä ovat laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, oppilas- ja opiskeluhoitolaki, opetussuunnitelman perusteet sekä kunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Esimerkiksi oppilas- ja opiskeluhoitolain määritelmän mukaisesti perusasteella toimiva psykologi edistää kouluhyvinvointia, kodin ja koulun välistä yhteistyötä sekä tukee oppilaiden oppimista, hyvinvointia ja psyykkisiä sekä sosiaalisia valmiuksia (OHL, 1:7§).

Psykologi onkin terveydenhuollon ammattilainen, jonka tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin laajempaankin yhteistyöhön sekä ilmiöiden yksilö-, perhe-, ryhmä-, yhteisö- ja organisaatiossa tarkasteluun (OPH, 2014; Suomen psykologiliitto 2022; Ammattihenkilölaki 2:8§). Psykologin tehtäväkuva käsittää laajan alueen, ja opiskeluhoitojärjestämisessä sen voidaan nähdä jakaantuvan kolmeen alueeseen; yksilökohtaiseen opiskeluhoitojärjestämiseen, yhteistölliseen opiskeluhoitojärjestämiseen sekä pedagogisen tuen suunnitteluun ja arviointiin. Yksilökohtaiseen opiskeluhoitojärjestämiseen liittyy muun muassa sopiminen opiskeluhoitojärjestämisen palveluiden yhteistyökäytänteistä ja niistä tiedottaminen koulussa tai oppilaitoksessa, sekä saatavuuden ja asiakaslähtöisyyden seuraaminen ja varmistaminen (Hietanen-Peltola ym., 2018). Kuitenkin yksittäisen oppilaan tuen tarpeen

selvittäminen ja sitä kautta opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat ovat tapauskohtaisesti monialaisessa asiantuntijaryhmässä käsiteltäviä (OHL, 14§). Yhteisöllinen opiskeluhoolto perustuu tietoon oppilaiden, henkilöstön sekä kouluympäristön ja -yhteisön tilanteesta sekä on suunnitelmallista ja uusia yhteisöllisen toiminnan muotoja kokeilevaa (Hietanen-Peltola ym., 2018).

Yhteisöllinen opiskeluhoolto tulee nähdä ennen kaikkea ennalta ehkäisevänä ja kokonaisvaltaisena tehtävänä, jolloin sillä on myös pitkällä tähtäimellä taloudellisia vaikutuksia (Hellsten, 2020). Viime vuosien uudistukset oppimisen ja koulunkäynnin tukijärjestelyjen rakenteissa (OPH, 2022; OHL, 16§) ovatkin muuttaneet psykologien työtä yhä enemmän ennalta ehkäisevään suuntaan, sillä uudistettu laki ja opetussuunnitelman perusteet asettavat vaatimuksia moniammatilliselle yhteistyölle jo tehostettua tukea aloitettaessa (Vainikainen & Ahola, 2015; OPH, 2022;). Aikaisemmin oppilaat ovat kuuluneet joko yleisopetuksen tai erityisopetuksen piiriin mutta nyt tuki järjestetään kolmitasoisien mallien mukaan asteittain vahvistuen (Vainikainen & Ahola, 2015).

Asiantuntijuus ei synny pelkästään opiskelun ja jonkin tutkinnon suorittamisesta, vaan sen voidaan nähdä koostuvan monesta tekijästä ja kehittyvän vielä pitkään työelämään siirtymisen jälkeen, oikeastaan jopa koko työuran ajan (ks. Hotulainen, 2010). Psykologin koulutuksessa opittu tieto ei vielä johda toimivaan asiantuntijuuteen, vaan keskeistä on niin sanotun epämuodollisen tiedon määrä, jonka avulla päästään paljon syvällisempään tietoisuuteen käytännön toiminnasta ja työstä (Lehtinen ym., 2007). Kokeneemmat asiantuntijat käyttävätkin paljon enemmän ja laajemmin epämuodollista tietoa, ja he ovat muodostaneet asiantuntemuksensa kokemusten kautta tieteellisen, opitun, tiedon perustalle (Lehtinen ym., 2007).

Asiantuntijuuden voidaan nähdä Dreyfusin ja Dreyfusin (ks. Benner & Toivanen, 1989) mukaan etenevän vaiheittain kehitysmallin avulla, jossa asiantuntijuuden muodostuminen lähtee liikkeelle aloittelijan lähtökohdista, jolloin tällä on vähän tai ei lainkaan kokemusta. Aloittelijasta kehittyä vähitellen edistynyt aloittelija monien tilanteiden ja itsereflektion kautta, ja ennen pitkää asiantuntijuus muodostuu kokonaisvaltaisemmaksi (Benner & Toivanen, 1989). Asiantuntija, eli ammattitaitoinen psykologi, omaa kokemusta, intuitiivisen työotteen sekä ennen kaikkea teoreettinen tieto ja käytännön kokemus on muodostunut osaksi asiantuntijaa niin, ettei hänen tarvitse sitä tietoisesti ajatella (Benner & Toivanen, 1989).

Psykologin asiantuntijuuden ja työn voidaan ajatella kulkevan pitkän kaaren aina aloittelijasta työn kokonaisuuden hallitsevaksi asiantuntijaksi, ammatillisuuden kehittyessä useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta sekä persoonallisuuden ja elämäntilanteen muovatessa tapaa tehdä työtä (Raninen & Takalo, 2007).

2.2.2. Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisuuden käsite nähdään vanhanaikaisena, sillä se ei kuvaa riittävästi yhteistyön monipuolisuutta ja -osaisuutta sekä rajaa asiantuntijuuden olemassaoloa kapeaksi (Niskala & Pulju, 2014). Niskalan ja Puljun (2014) mukaan tämän vuoksi käsitteet jaettu toimijuus (*shared agency*) sekä jaettu asiantuntijuus (*shared expertise*) nähdään mielekkäämpinä. Jaettu toimijuus rakentuu asiantuntijuuksien yhdistymisestä, yhteisestä ymmärryksestä sekä sitoutumisesta toimimaan yhteisen tavoitteen eteen (Niskala & Pulju, 2014). Tässä tutkimuksessa käytän näitä käsitteitä täydentämään toisiaan, sillä moniammatillisuuden käsite on laajimmin tunnettu ja avaa lukijalle yläkäsitteenä sen, mitä jaettu toimijuus ja jaettu asiantuntijuus alakäsitteinä yksityiskohtaisemmin kuvaavat.

Moniammatillisessa yhteistyössä psykologin työ on laaja-alaista ja psykologiseen ihmiskuvaan perustuvaa asiantuntijatyötä, jonka ytimen muodostaa tieteen ja tiedon soveltaminen käytännön ongelmiin (Tuomivaara & Leppänen, 2005; Suomen psykologiliitto, 2022) ja psykologi soveltaakin työssään oppimaansa sekä tuo asiantuntijuutensa mukaan opiskeluhuollon moniammatilliseen, jaetun asiantuntijuuden, yhteistyöhön. Asiantuntijuus, kuten tieto ja tietämys, ovat kuitenkin prosesseja, jotka alati muotoutuvat eivätkä tule koskaan valmiiksi, sillä työtä voi jatkuvasti parantaa ja tietoa kerätä lisää (Toivanen, 2018).

Psykologilla onkin keskeinen rooli opettajien ja muun henkilökunnan työn tukemisessa, kun toimitaan esimerkiksi kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti (Vainikainen & Ahola, 2015) sekä oman asiantuntijuuden hyödyntämisessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi (Niskala & Pulju, 2014). Psykologit hyödyntävät jo aiemmin mainittua epämuodollista tietoa myös toimiessaan asiantuntijana moniammatillisessa yhteistyössä ja sen avulla voidaan kehittää yhteistä tietämystä vuorovaikutuksessa muiden kanssa (Lehtinen ym., 2007).

Oppilaan hyvinvointia tukevaa työskentelyä edellyttää sekä jaettu asiantuntijuus että jaettu toimijuus, jotka rakentuvat laadukkaista ja dialogisuuteen perustuvista vuorovaikutussuhteista

(Niskala & Pulju, 2014). Opiskeluhoultotyössä keskeinen osa muodostuu neuvotteluista yhteistyön käytänteistä sekä tavoitteiden ja työskentelytapojen yhteensovittamisesta eri toimijoiden välillä (Peltola ym., 2020). Toimivan yhteistyön edellytyksenä on toisten ammattikuntien toimintatapojen tunteminen ja avoin keskustelu eri tulokulmien välillä (Kiilakoski, 2014), vaikkakin näkemykset opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista eri ammattiryhmissä voivat painottaa eri tavoin (Peltola ym., 2020). Jotta moniammatillinen asiantuntijaryhmä muodostuu, on oppilaalla siinä keskeinen rooli, sillä ryhmää ei voida koota ilman oppilaan suostumusta, ja suostumuksen merkitys sekä palvelun vapaaehtoisuus on tehtävä oppilaalle selkeäksi ja ymmärrettäväksi (Lahtinen & Haanpää, 2015). Tuen kolmiportaisuuden muutoksen myötä esimerkiksi perusopetuksessa edellytetään oppilaan tehostetun ja erityisen tuen suunnitelmien käsittelemistä yhdessä opiskeluhoollon ammattihenkilöstön, kuten psykologien, kanssa, vaikka opiskeluhoolto ja opetus onkin erotettu eri asioikseen (Lahtinen & Haanpää, 2015). Tämä on lisännyt opiskeluhoollon henkilöstölle niin sanotusti turhaa työtä, mikäli oppilas ei tarvitse muutoin opiskeluhoollon palveluita (Lahtinen & Haanpää, 2015).

Oulun kaupunki tukee oppilaiden oppimista ja hyvinvointia integroimalla opiskeluhoollon osaksi koulujen kasvatus- ja opetustoimintaa (Oulun kaupunki, 2022). Moniammatillinen opiskeluhoultoryhmä vastaa yksikkökohtaisesti opiskeluhoollon toteutumisesta sekä siitä, että jokainen lapsi ja nuori pystyy opiskelemaan omien tarpeiden ja edellytystensä mukaisesti (Hyvinvointisuunnitelma, 2018). Oulussa opiskelijahuolto tavoittaa kaikki ikäluokat esiopetuksesta toisen asteen päättövaiheeseen saakka ja palvelut ovat jakautuneet neljään aluetiimiin sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskeluhoollon tiimeihin käytännön työn toteutuessa työpareittain nimetyillä vastuualueilla (Hyvinvointisuunnitelma, 2018).

2.3. Oppilas- ja opiskeluhoolto Oulussa

Oulun kaupungissa aloitettiin syyskuussa vuonna 1997 kolmivuotinen koulupsykologien kokeiluprojekti peruskoulun 1.–6. luokkien kouluilla, jonka tarkoituksena oli kartoittaa koulupsykologipalveluiden tarvetta sekä arvioida työn tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta (Raninen & Takalo, 2007). Kokeilulla haluttiin tarjota kouluille oppilashuollollista palvelua, jota aiemmin ei Oulussa ollut ollut, ja kokeilu lähti liikkeelle kahden psykologin voimin, kouluja ollessa yhteensä noin kolmisenkymmentä (Raninen & Takalo, 2007). Odotukset lähtötilanteeseen nähden olivat kouluilla hyvin epärealistiset ja pian huomattiinkin, että mitä suurempi koulujen määrä on, sitä enemmän psykologin työ on luonteeltaan konsultoivaa (Raninen & Takalo, 2007).

Raninen ja Takalo (2007) kertovat, että psykologien konsultoivana painottuva työote ei palvelut riittävästi koulujen tarpeita ja vaikeuttavana tekijänä tunnistettiin psykologien ajan riittämättömyys, jolloin psykologit joustivat tarpeettoman usein oman jaksamisensa kustannuksella. Vuonna 2000, kolmevuotisen kokeilun päätyttyä, todettiin, että nykyinen malli psykologityöllä ei ollut toimiva, eikä niin voitu jatkaa (Raninen & Takalo, 2007). Halu yhdistää välitön asiakastyö ja konsultaatiotyö, edellytti psykologien määrän selkeää lisäystä; Oulun kaupunki vakiinasti syksyllä 2000 koulupsykologityön ja kaivattuja lisävirkoja saatiin avattua (Raninen & Takalo, 2007). Koulupsykologipalveluiden vakiinnuttaessa toimintaansa, koulupsykologista tuli yhä aktiivisempi ja asiantuntevampi osa oppilas- ja opiskeluhoitotyötä (Raninen & Takalo, 2007).

Tällä hetkellä, vuonna 2022, Oulussa opiskeluhoito ja koulupsykologipalvelut ovat toimineet yli kaksikymmentä vuotta ja jokaisessa oululaisessa koulussa toimii oma opiskeluhoitoryhmänsä, joka suunnittelee, arvioi, kehittää ja koordinoi työskentelyä (Peltola, 2020).

2.4. Aiempi tutkimus

Tuon tässä luvussa esille aiempia tutkimuksia, joita opiskeluhoitossa työskentelevistä psykologeista on tehty. Tämän tutkimuksen ollessa sidoksissa suomalaiseen opiskeluhoitojärjestelmään, olen pitäytynyt pitkälti kotimaisten tutkimusten tarkastelussa ja koen, että se on olennaisinta tutkimuksen kannalta. Nostan kuitenkin luvussa esille muutaman kansainvälisen tutkimuksen, jotka liittyvät psykologin työhön ja tuovat syvyyttä tämän tutkimuksen lähtökohtiin.

Erityisesti Oulussa MYY-tutkimusryhmän tutkimus opiskeluhoitolaisten psykologeista on kietoutunut muun muassa ammattilaisten resurssien ja osallisuuden rajapintojen (Peltola ym., 2020), työolosuhteiden ja työn perusteiden (Raetsaari ym., 2020) sekä työn tavoitteiden ja mahdollisuuksien (Hellsten ym., 2021) ympärille. Laajemmin Suomessa opiskeluhoitolaisten psykologien työtä on tutkittu vaikuttavuuden (Vainikainen & Ahtola, 2015) ja työpanoksen suuruuden (Wiss ym. 2017) näkökulmasta. Opiskeluhoitolaisten työssä voidaan tunnistaa osallisuuden rajapintoja ja monialaisen yhteistyön nähdään Peltolan ja kumppaneiden (2020) tutkimuksessa tuottavan jatkuvaa ammattilaisen oman osallisuuden, asiantuntijuuden ja työnkuvan rajojen pohdintaa. Psykologit, kuten muutkin opiskeluhoitolaisten ammattilaiset, tasapainottelevat osallisuuden ja osaamisen rajapintojen lisäksi myös lukuisten mahdollisuuksien, päätösten, tavoitteiden sekä toimintaperusteiden välillä (Peltola ym., 2020).

Tutkimuksessaan ohjaustyön ja opiskeluhoillon ammattilaisten kokemuksista Raetsaari kollegoineen (2020) tuo esille psykologien huomion monialaisten verkostojen merkityksestä työssään, mikä on heidän mukaansa harmillisen vähäistä. Niin ohjaus- kuin opiskeluhoilto-työn rakenteiden tarkastelu työntekijöille näyttäytyvinä mahdollisuuksina nähdään hyvänä lähtökoh- taan työolosuhteiden kehittämiseksi ja työn perusteille (Raetsaari ym., 2020). Opiskeluhoillon ammattilaisina psykologit kokevat, että heidän työtään määrittävät rakenteet vaikeuttavat työn tekemistä eivätkä he kykene riittävästi huomioimaan mahdollisuuksia, joita muut opiskeluhoilto-työn ammattilaiset voisivat mahdollistaa (Hellsten ym., 2021). Tutkimuksessa nousevat esille viittaukset resurssien riittämättömyydestä, toiveesta kiireettömyyteen sekä huoleen opetus- suunnitelman aiheuttamasta liiallisesta työmäärästä (Hellsten ym., 2021). Iso-Britanniassa to- teutetussa tutkimuksessa on todettu, että moniammatillisen tiimin yhteistyöllä on huomattava merkitys nuorten mielenterveyden edistämiseen tuen tarjoajana sekä säännöllisten interventioi- den kautta (Dillon & Pratt, 2019). Aineistonkeruun ja analyysin perusteella Dillon ja Pratt (2019) saivat aikaan muutoksia, joilla oli mahdollista tarjota tehokasta ja paremmin saatavilla olevaa tukea nuorten mielenterveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Psykologien työstä suurin osa on konsultoivaa työtä, jossa kuormittaviksi tekijöiksi nimetään ajan puute, opiskelijoiden suuri määrä sekä tiedon ja kollegoiden tuen puute (Vainikainen & Ahtola, 2015). Muiden opiskeluhoillon toimijoiden näkökulmasta psykologin palvelut koetaan tärkeiksi, mutta tunnistetaan ongelmakohtana psykologien vähäinen määrä, riittämätön työaika sekä suuri vaihtuvuus (Ahtola & Vainikainen, 2015). Vuosien 2008–2015 välillä psykologien työpanos oppilaitoksissa on kasvanut aiempaan verrattuna, jolloin on oltu jopa suosituksia alempana (Wiss ym., 2017). Oppilaitosten välillä voidaan myös huomata selkeitä eroja psyko- logien työpanoksessa; mitä enemmän opiskelijoita, sitä vähäisempi työpanos (Wiss ym., 2017). Alueellista eroa kouluissa työskentelevien psykologien mahdollisuuksista toteuttaa yhteistyötä laajemmin, muun muassa terveydenhuollon kanssa, on tutkittu Australiassa, jossa eroja suur- kaupunkien metropolialueiden ja maakunta-alueiden välillä on huomattavasti enemmän. Thiel- king kollegoineen (2018) on tehnyt tutkimuksellaan havainnon, joka osoittaa, että suurkaupun- kien metropolialueella työskentelevien koulupsykologien yhteistyö muiden koulupsykologien ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa on parempaa, kuin maakunta-alueella työskentelevillä. Havainnolla uskotaan olevan vaikutusta psykologien koulutukseen ja töihin maakunta-alueille hakeutumiseen, jossa yhteistoimintaa on huomattavasti vähemmän (Thielking ym., 2018). Tut- kimuksella voidaan nähdä olevan yhteneväisyyksiä Suomessakin haja-asutus- ja kunta-alueilla ilmenevään pulaan koulupsykologeista.

Asiantuntijatyöstä aiempaa tutkimusta Suomessa on tehty muun muassa ajan käytöstä ja työhyvinvoinnista ajallisen rakenteen ja autonomian yhteydessä (Väänänen ym., 2020). Ajalliseen rakenteeseen nähdään kytkeytyvän yksilölliset, sosiaaliset ja organisaattoriset tasot, jotka vaikuttavat autonomian tunteeseen ja joka osaltaan vaikuttaa työhyvinvointiin (Väänänen ym., 2020). Väänänen ja kollegoiden (2020) mukaan asiantuntijatyö on hyvin autonomista, mutta aikasidonnaista, strukturoitua ja aikataulutettua; autonomia voi olla sekä resurssi että taakka. Lisäksi Toivanen (2018) on tarkastellut tutkimuksessaan ei-legitiimin työn yhteyttä hyvinvointiin asiantuntijatyössä. Ei-legitiimeillä työtehtävillä tarkoitetaan sellaisia työtehtäviä, jotka eivät työntekijän mielestä sisälly omaan työnkuvaan, ja tutkimus osoittaa, että asiantuntijat kokevat, että heidän työhönsä sisältyy tällaisia ei-legitiimejä työtehtäviä (Toivanen, 2018). Tutkimuksella on vahvistettu ei-legitiimien työtehtävien olevan yhteydessä psyykkisiin oireisiin, kuten kuormittavuuteen, ja ne voivat jäytää asiantuntijan ammatillista identiteettiä, asiantuntijuutta ja työn laatua (Toivanen, 2018).

Karkkola (2020) on väitöstutkimuksessaan tutkinut, selittävätkö psykologiset perustarpeet työhyvinvoinnin vaihtelua ja millä tavoin. Tutkimuksen keskiössä tarkastellaan kolmen psykologisen perustarpeen (autonomia, kompetenssi ja yhteenkuuluvuus) merkitystä hyvinvoinnin ja kehittymisen kannalta, sekä sitä, miten ne toteutuvat työssä (Karkkola, 2020). Autonomisen ammatillisen sekä henkilökohtaisen kehityksen lähtökohtina on luoda suotuisat olosuhteet. Psykologin yhtenä tärkeimmistä ominaisuuksista voidaan pitää luotettavuutta ja aitoutta, ja niiden ilmeneminen lisää asiakkaan tunnetta hyväksytyksi ja ymmärretyksi tulemisesta (Radchuk ym., 2019). Tällaiset tekijät niin ikään auttavat asiakasta luottamaan itseensä ja löytämään oman ainutlaatuisuutensa sekä kykyä itsensä kehittämiseen (Radchuk ym., 2019). Perustuen Ukrainan ja ulkomaisen psykologian olemassa olevien lähestymistapojen teoreettiseen analyysiin Radchuk kollegoineen (2019) on kuvannut tutkimuksessaan psykologien tietoisuutta autenttisuudesta (aitoudesta) ammatillisesti tärkeänä, pysyvänä henkilökohtaisena ominaisuutena.

Aiempien tutkimusten perusteella, ja tähän tutkimukseen peilaten, on löydettävissä yhteneväisyyksiä. Psykologin työtä opiskeluhuollossa Suomessa on tutkittu kuitenkin suhteellisen vähän, varsinkin uuden oppilas- ja opiskeluhuoltolain voimaantulon jälkeen. Uudempi tutkimus on tarpeen myös yhteisöllisen opiskeluhuollon painottumisesta ja sen toteutumisen näkökulmasta; toteutuuko yhteisöllinen opiskeluhuolto konkreettisesti ja miten se vaikuttaa psykologin työpanokseen. Lisäksi eduskunnan hyväksyttyä Sosiaali ja terveydenhuollon uudistuksen (Eduskunta, 2021) oppilas- ja opiskeluhuollon psykologit ja kuraattorit siirtyvät hyvinvointialueiden alaisuuteen entisen kunnan sijaan. Suomen psykologiliitto (2021) painottaa, että siirto ei saa

vaikuttaa opiskeluhoollon sisältöön tai poistaa psykologeja fyysisesti kouluilta tai oppilaitoksilta, sekä hyvinvointialueiden velvollisuutta mahdollistaa ja varmistaa toimivat sekä riittävät opiskeluhoollon psykologipalvelut.

2.5. Tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessa halutaan selvittää, millaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia opiskeluhoollon psykologit työssään moniammatillisessa opiskeluhoollon yhteistyössä kokevat, samalla tarkastellen psykologien omia keinoja näiden vaikutusmahdollisuuksien tunnistamiseen työhyvinvoinnin näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille psykologien ajatukset vaikutusmahdollisuuksistaan opiskeluhoollon moniammatillisessa yhteistyössä sekä selvittää psykologien ajatuksia oman ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksista ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistämisen keinoista.

Tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia vaikutusmahdollisuuksia psykologeilla on moniammatillisessa opiskeluhoollossa. Tutkimuksen avulla avataan lisäksi psykologien oman ammatillisuuden kehittämisen keinoja sekä sitä, millä tavoin psykologit ylläpitävät ja edistävät työhyvinvointiaan. Tärkeää on, että tutkimuksessa tuodaan ilmi psykologien kokemuksia kanssattutkimisuuden periaate silmällä pitäen. Tutkimuksen liittyessä MYY-ryhmän toimintaan, tarkastellaan tutkimustuloksia opiskeluhoollon kehittävästä näkökulmasta.

Tutkimuksessa on kaksi tutkimuskysymystä. Ensimmäinen kysymys on *minkälaisina psykologit kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa moniammatillisessa opiskeluhoollossa?* Toisena tutkimuskysymyksenä on selvittää, *minkälaisia oman ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksia ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja psykologit kokevat työssään olevan?*

Opiskeluhoollossa toimivien psykologien kokemuksia selvitetään tutkimusta varten luodun haastattelurungon pohjalta toteutetuilla haastatteluilla. Haastattelut toteutetaan tutkimukseen vapaaehtoisesti mukaan ilmoittautuneiden psykologien kanssa.

Tutkimustehtävää avataan lisää tarkemmin luvussa 4.2.

2.6. Tutkimusraportin rakenne

Tutkimusraportti lähtee liikkeelle johdannosta, jossa lyhyesti avataan tutkimuksen sisältöä ja johdatellaan lukija aiheeseen. Luvussa 2 taustoitetaan tutkimusta tarkemmin. Kolmannessa luvussa tarkennetaan tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, esitellen aluksi systemaattisesti orientoitua kasvatuspsykologiaa sekä kokemuksen tutkimusta. Kokemuksen tutkimukselle ominaisten perustelumallien ja kansatutkijuuden käsitteitä on myös niin ikään avattu. Tutkimuksen toteutusta ja kulkua käsitellään tarkemmin luvussa 4. Tässä luvussa kerrotaan aineistonkeruumenetelmästä, aineiston tulkinnasta ja analyysin etenemisestä. Luvussa 5 vastataan tutkimuskysymyksiin, esitellen ensin perustelumallit ja lopuksi tehden yhteenvetoa. Viimeisessä luvussa 6 tarkastellaan tutkimustuloksia, tutkimuksen merkitystä sekä kokonaisuudessaan tutkimusprosessia.

3. Systemisesti orientoitunut kasvatopsykologia ja kokemuksen tutkimus

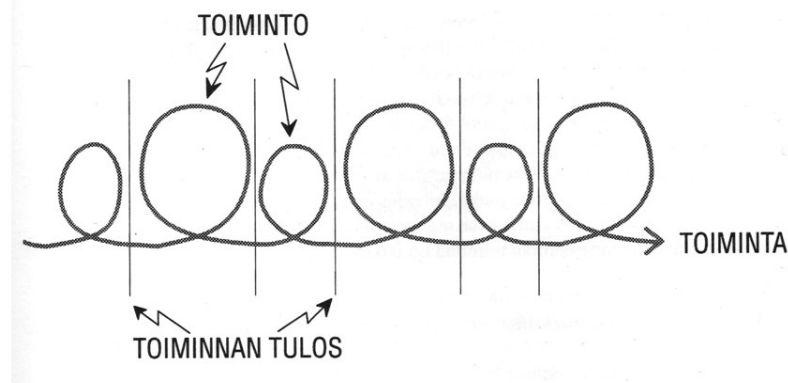
Tämän tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat muodostuvat systemisesti orientoituneen kasvatopsykologian suuntauksen ja kokemuksen tutkimuksen avulla. Keskeisinä käsitteinä voidaan pitää eliö-ympäristö-järjestelmää ja subjektitieteellistä kokemuksen tutkimusta. Lähestymistapoina sekä systeminen että subjektitieteellinen, eli kokemuksellinen, tutkimus nähdään psykologiatiedettä uudistavina ja johdonmukaisia lähtökohtia kehittävinä, joita luonnehtii halu ihmillisen kokemuksen ja toiminnan jäsentämiseen (Suorsa, 2014). Systemisessä psykologiassa ihmisen ja ihmisen ympäristön yhteenkuuluvuutta korostetaan, kun taas subjektitieteellinen psykologia keskittyy huomioimaan ihmisen ja hänen elinolosuhteidensa vastavuoroista määrittymistä (Suorsa, 2014). Molemmissa lähestymistavoissa tutkimuksen kohde näyttäytyy välitöntä kokemusta laajemmin ja ymmärtääksemme välitöntä kokemusta, on eliö-ympäristö -järjestelmän ja yhteiskunnallisen välittyneisyyden tunteminen keskeistä (Suorsa, 2014). Tässä tutkimuksessa käytettäviä käsitteitä, joita tässä luvussa käsitellään ja selvennetään, ovat eritoten systeminen psykologia sekä subjektitieteellisen kokemuksen tutkimuksen pohjalta perustellut mallit ja kanssatutkijuuden käsite.

3.1. Systeminen psykologia ja eliö-ympäristö-teoria

Ihmisen ja ihmisen ympäristön on ajateltu muodostavan kaksi keskenään vuorovaikutuksessa olevaa erillistä järjestelmää, mutta systemisen psykologian ydinajatus on ihmisorganismien ja tämän ympäristön yhtenäisessä systemissä, joka muodostaa subjektiivisen kokemuksen perustan (Järvilehto, 1994; 2000). Järvilehto (1994) kiteyttää systemisen psykologian tarkoittavan pyrkimystä ihmisen toiminnan selittämiseen eliö-ympäristö-järjestelmän tarkastelun pohjalta. Tämän eliö-ympäristö-järjestelmän teorian mukaan ihmisen psyykkinen toiminta perustuu ihmisen ja ympäristön muodostaman järjestelmän toimintaan ja koska tämä järjestelmä on dynaaminen ja kehittyvä kokonaisuus, se organisoituu hyödyllisten toiminnan tulosten mukaisesti eli on osatekijä toiminnan tulokseen tähtäävässä järjestelmässä (Järvilehto, 1994).

Järvilehdon (1994) mukaan ihmisen psyykkistä toimintaa voidaan ainoastaan tulkita sekä analysoida suhteessa siihen, mikä on toiminnan tulos, sillä sen kannalta eheä kokonaisuus muodostuu. Systeminen psykologia pyrkii selittämään ihmisen toimintaa tämän yhden järjestelmän, eliö-ympäristö-järjestelmän, pohjalta ja mahdollistaa siten ihmisen toiminnan selittämisen ja ymmärtämisen syvällisemmin, ilman keinotekoisia väliaitoja tai psyykkisen toiminnan ja tietoisuuden ominaispiirteiden palauttamista biologissosiaalisiin tekijöihin (Järvilehto, 1994).

Eliö-ympäristö-teorian mukaisesti tarkastelun kohteena ei nähdä eliön ja ympäristö välistä vuorovaikutusta vaan niiden järjestäytyminen ja siitä seuraavan toiminnan tulos (Järvilehto, 1995). Ihmistä onkin tarkasteltava tietyssä elämäntilanteessa toimivana kokonaisuutena, jossa joka hetki on suhteessa ihmiseen (Järvilehto, 1995).

KUVIO 1: Eliön toiminnan ja toiminnan tuloksen suhde (Järvilehto, 1994, s. 29).

Järvilehdon (1994) mukaan tiedon lisääntyminen laajentaa eliö-ympäristö-järjestelmää, kun uusia ympäristön osia kytkeytyy järjestelmään ja nämä uudet toimintajärjestelmät rakentuvat vanhojen päälle. Toiminnan tuloksen voidaan nähdä muodostuvan niin aikaisemmista, kuin uuden toiminnan sisältämistä toimintajärjestelmistä (Järvilehto, 1994; 2009). Koska järjestelmä muuttuu koko ajan, toiminnan tulos ei ole pysyvä (Järvilehto, 1994; 2009; ks. Kuvio 1).

Tässä tutkimuksessa psykologien toiminnan opiskelijahuollon monialaisessa yhteisössä voidaan nähdä muuttuvan sen perusteella, millaisia vaikutusmahdollisuuksia he kokevat itsellään olevan. Psykologit tuovat opiskelijahuollon moniammatilliseen tiimiin oman asiantuntijuutensa ja tilanteesta riippuen vaikuttavat niin opiskelijahuollon tiimiin, kuin opiskelijaan itseensä, eli eliön ja ympäristön uudelleen järjestäytymiseen.

Ihmisen tietoinen toiminta on pieni osa siitä vuorovaikutuksesta, jota ihminen toteuttaa ympäristönsä, ja yhdessä muiden ihmisten, kanssa (Järvilehto, 1987). Psykkinen toiminta on kuitenkin luultavasti tiedostamatonta eli alitajuista. Psykologien tiedostamaton toiminta voidaan nähdä tässä tutkimuksessa esimerkiksi siinä, miten kokemukset vaikutusmahdollisuuksista il-

menevät opiskeluhuollon tilanteissa ja niistä kertomisessa. Kokemukset vaikuttavat asenteeseen ja asenteen kautta yksilö asemoituu tilanteeseen, kuten opiskeluhuollon monialaiseen yhteistyötilanteeseen.

3.2. Subjektitieteellinen kokemuksen tutkimus

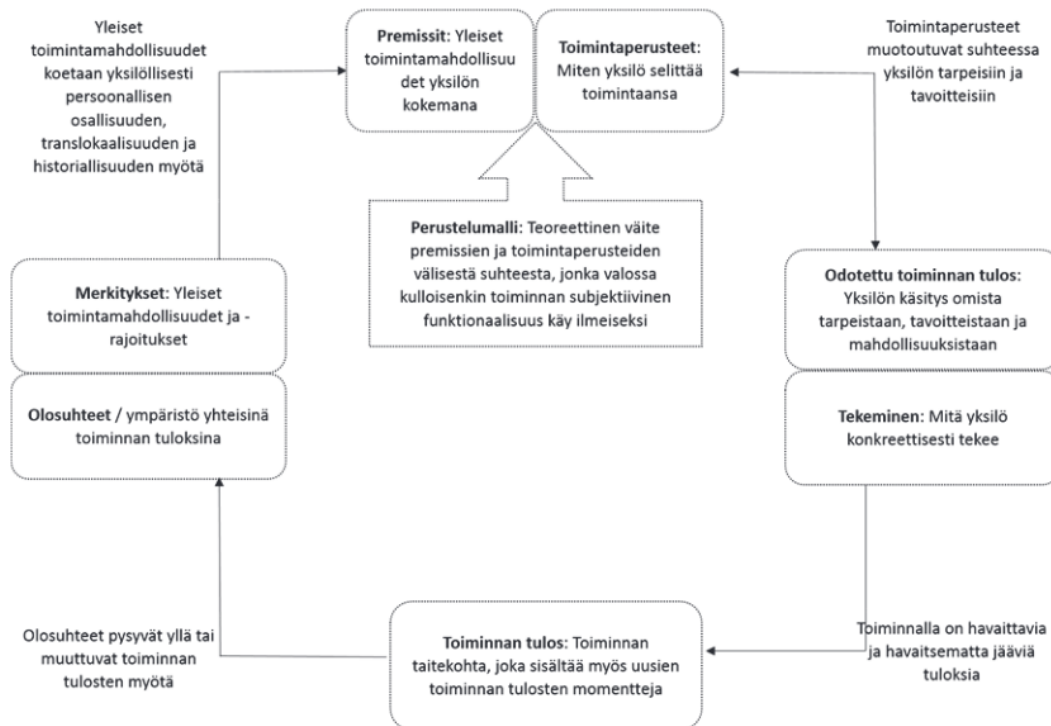
Juuret subjektitieteellisellä lähestymistavalla ovat Saksassa, kriittisen psykologian perinteessä (Suorsa, 2014) ja suuntaukseen on liitetty vahvasti psykologi Klaus Holzkamp. Holzkampin ajatusten sekä subjektitieteellisen lähestymistavan suomalaisia tiennäyttäjiä ovat Oulun yliopistossa Teemu Suorsa (2014; 2018) sekä Itä-Suomen yliopistossa Jussi Silvonen (ks. Esim. 1988; 1991). Keskeisimpänä erona muihin vallitseviin psykologisen tutkimuksen suuntauksiin, subjektitieteellisellä tutkimuksella on sen tapa hahmottaa tutkimuksen kohdetta sellaisena, kuin subjekti sen ajattelee, tuntee ja tahtoen kokee (Suorsa, 2014). Läheinen luontosuhde on subjektitieteelliselle psykologialle ominaista ja sen keskeisenä lähtökohtana on yksilön yhteiskunnallisesti tuotettu kokemus sekä toiminnan inhimillisyys subjektiivisesti perusteltuna (Suorsa, 2014). Tästä päästään siihen ajatukseen, kuten Suorsa (2018) asian esittää, että ihminen osallistuu vääjäämättä olosuhteidensa ylläpitämiseen sekä muuttamiseen. Tällä tarkoitetaan, ettei ihmisen toimintaa voida tarkastella saumattomasti ja ympäristön määrittäminä reaktioina (Suorsa, 2018).

Käsitteiden ja teorioiden tarkoituksena subjektitieteellisen psykologian mukaan on tukea ihmistä selkiyttämään ja muuttamaan omia toimintatapojaan elämässään (Suorsa, 2014). Niin ikään keskeisinä käsitteinä voidaan nähdä yhteiskunnallinen välittyneisyys eli toimintakonteksti, toimintakykyisyys sekä persoonallisuudesta ja yksilön käyttäytymisen arjesta muodostuva eläminen (Mørck & Huniche, 2006). Keskeisenä näkemyksenä korostuu tutkijan ja kansatutkijan yhteistyö.

3.2.1. Perustelumallit lähtökohtina tutkimukseen

Perustelumallin käsite liittyy vahvasti psykologiseen teoriaan inhimillisestä kokemuksesta ja toiminnasta ja on hyvin konkreettinen (Suorsa, 2014). Suorsa esittää kaavalla ”olosuhteessa x, ajattelin/tunsin/toimin y, koska z” perustelumallissa yhdistyvän toiminnan perusteen, koetun olosuhteen sekä toiminnan (Suorsa, 2014, s. 127). Kaavan avulla perustelumalli kuvaa tilanteen sellaisena, kun se subjektista näyttäytyy, sekä mitä, miten ja miksi subjekti ajattelee, tuntee tai

toimii tilanteessa juuri sillä tavoin, kun toimii (Suorsa, 2014). Perustelumallit nähdään teoreettisena väitteenä olosuhteiden merkityksestä yksilölle (premissit) ja toimintaperusteiden (yksilön toiminnan selittäminen) välisestä suhteesta (Suorsa, 2014; ks. Kuvio 2).

KUVIO 2: Toiminnan tulos ja perustelumallit (Suorsa, 2014, s. 67).

Perustelumalleihin liittyy ajatus elämisen eri näyttämöistä. Elämisen näyttämöt voivat olla hyvinkin erilaisia ihmisestä riippuen, mutta yleistettynä ne muodostuvat arkipäiväisen elämämme osa-alueista ja paikoista, joissa toimimme (ks. Suorsa, 2014; 2018). Liikummekin alati näiden eri näyttämöiden välillä ja eläminen hahmottuu monina perusteltuina osallisuuksina vaihtelevilla elämisen näyttämöillä, joiden kokonaisuus muodostaa aina kulloisen ajankohtaisen kehityksen sosiaalisen tilanteen (Suorsa, 2018). Suorsan (2018) mukaan haasteita aiheuttaakin se, miten yksilö voi hahmottaa näiden erilaisten näyttämöiden sekä mahdollisten osallisuuksien jäsentymisen juuri yksilön omaksi elämäksi.

Perustelumallien kautta ihmisen toimintaa ja kokemusta tapahtumasta voidaan ymmärtää paremmin ja perustelumallit huomioivat ihmisen erilaiset roolit eri elämisen näyttämöillä, jolloin voidaan luoda myös vaihtoehtoisia malleja ja kokeilla niitä käytännössä (Suorsa, 2014). Tässä

tutkimuksessa löytämieni perustelumallien kautta voidaan muodostaa näkemys psykologien kokemista vaikutusmahdollisuuksista opiskeluhuollossa sekä näkemyksiä oman ammatillisuuden kehittämistä ja keinoista edistää työhyvinvointia.

3.2.2. Kanssatutkija ja tutkija

Kun tutkimuksen kohteena on subjektin kokema maailma, voivat tutkittavat asettua tutkimusasetelmassa tutkijapuolelle kanssatutkijoiksi ja osallistua tutkimusprosessiin (Suorsa, 2014). Kanssatutkijuuden periaate on tutkimusprosessia ohjaileva, varsinkin subjektitieteellisessä lähestymistavassa (ks. Holzkamp, 2016). Tutkimukseen osallistunut tarkastelee ja tutkii yhdessä tutkijan kanssa tutkimuksen kohteeksi asetettua tilannetta, yksilön maailmaa, eikä itse osallistujaa, sillä kiinnostuksen kohteena olevat toimintaperusteet avautuvat vuorovaikutuksessa tutkijan ja tutkittavan välillä (Silvonon, 1991). Holzkamp (2016) näkee, että subjektitieteellisen tutkimuksen tutkimuksellinen tavoite on itseymmärryksen lisääminen, jolla viitataan (subjektitieteellisessä) tutkimuksessa tapahtuvaan kokemuksen selkeytymiseen yksilön kokemuksen ja sen subjektiivisen mielekkyyden tekemistä tiedostetuksi. Itseymmärryksen myötä yksilön kokemus havainnollistuu myös toisille, jolloin tarkastellaan sitä, miten yleiset toimintamahdollisuudet voivat eri yksilöiden kohdalla ilmetä (Holzkamp, 2016).

Tutkimustilanne on myös osa yksilön elämisen näyttämöistä. Näin ollen sitä on myös mahdollista jäsentää ja yhteensovittaa; osallistujat jäsentää tutkimustilannetta ja tulkitsee tutkijan ohjeita mahdollisesti myös uudelleen (Holzkamp, 2016). Ideaalitalanteessa subjektitieteellistä tutkimusta tekevä tutkija osaa ottaa tämän huomioon noudattamalla kanssatutkijuuden periaatetta. Tutkimusprosessissa osallistujat sisällytetään mukaan aineistonkeruusta analyysiin, jolloin myös tutkittavan elämään voidaan tuoda tutkimuksen avulla jotain mielekästä ja tarpeellista (Suorsa, 2014). Tämän lisäksi tutkija käytännössä antaa kanssatutkijalleen tilaa kommentoida ja tehdä korjauksia analyysiin, jotta se on varmasti kokemusta vastaavaa ja molemmat, sekä tutkija että kanssatutkija, ovat samalla aaltopituudella asiasta (ks. Suorsa, 2014). Suorsan (2014) mukaan analyysin aikana kanssatutkija toimii empiirisen ja teoreettisen tiedon välillä välittäjänä, voiden ainoana hyväksyä tutkimuksessa esille tuodut teoreettiset tulkinnat osaksi omaa kokemustaan kyseisen elämisen näyttämöllä.

Kanssatutkijuuden ajatuksen voidaan nähdä ilmenevän myös kielessä, jota subjektitieteellisessä tutkimuksessa käytetään; aineiston tiivistäminen ja perustelumallien muodostus tapahtuu aina

ensimmäisessä persoonassa, sillä perustelut ovat tutkimukseen osallistujan ja saatavilla ja ymmärrettävinä vain tästä, ”minun”, näkökulmasta (Holzkamp, 2016).

4. Tutkimuksen toteutus

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka aineistonkeruu on tehty haastattelemalla oululaisia opiskeluhuollon psykologeja. Aineiston analyysissa on käytetty niin subjektitieteellistä kuin systeemistä lähtökohtaa, luomalla perustelumalleja ja käyttäen aineistolähtöisen analyysin menetelmää. Subjektitieteellisen kanssatutkijuuden periaatetta hyödyntämällä on mahdollista syventää tutkimuksen analyysia. Tutkimusmenetelmien kokonaisuus on muodostunut tutkimuksen lähtökohdista sekä intresseistä, ja sen avulla on mahdollista saada esiin psykologien oma kokemus ja suhde tutkittavana olemiseen. Subjektitieteellisellä tutkimuksella voidaan hankkia yksilön näkökulmasta olennaista tietoa ja täydentäen analyysimenetelmää systeemisesti ja aineistolähtöisesti, saadaan mahdollisimman kattava kokonaisuus. Tutkimuksen toteutus, kuten laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, muodostuu asteittain. Kuvaan tässä osiossa valitsemiani menetelmiä taustoineen, sekä miten niitä olen tässä tutkimuksessa hyödyntänyt.

4.1. Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavia ilmiöitä (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Puusa & Juuti, 2020a; Vilka, 2021;) ja kiinnostus suunnataan tutkittavien kokemuksiin, ajatuksiin ja tunteisiin sekä merkityksiin, joita tutkittavat antavat asioille (Puusa & Juuti, 2020a). Laadullisen tutkimuksen tärkeyttä korostaa sen moninainen perusteltavuus; tutkimus jättää tilaa moniäänisyydelle ja antaa äänen myös vähemmistöille sekä paljastaa ilmiöiden monitasoisuuden (Puusa & Juuti, 2020b). Lisäksi laadullista tutkimusta voidaan pitää induktiivisena, jossa johtopäätökset tehdään aineistosta käsin, ja että sille on tulosten tulkinnassa tyypillistä vuoropuhelu aineiston ja teorian välillä (Puusa & Juuti, 2020a). Laadullisen tutkimuksen tulokset ja tieto ovat subjektiivista, sillä tutkijan oma ymmärrys kannattelee tutkimusasetelmaa, ja tulkinnat kehittyvät tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimuksen ja tutkimusprosessin edetessä (Kiviniemi, 2018; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Hyvä laadullinen tutkimussuunnittelu onkin sellainen, jossa data-analyysimenetelmä sopii tutkimuskysymykseen ja jossa tiedonkeruumenetelmä tuottaa analyysimenetelmälle sopivia tietoja, eikä tutkijan koskaan pitäisi kerätä tietoa päättämättä, kuinka analysoida niitä (Willig, 2013).

Tutkimusprosessi laadullisessa tutkimuksessa ei noudata mitään tiettyä, tiukkaa järjestystä, vaan on enemmänkin vähitellen kehittyvä (Kiviniemi, 2018). Kiviniemi (2018) tuo myös esille, että etenemisen vaiheet eivät ole välttämättä etukäteen jäsennettävissä selkeästi eri vaiheisiin, vaan ratkaisut voivat muotoutua tutkimuksen edetessä. Tutkijan on mahdollista päästä hyvinkin

syvälle tutkittavaan asiaan tai ilmiöön, eikä tutkimusprosessiin käytetyllä ajalla ole vastaavuutta tutkimuksen laadun kanssa (Vilkkä, 2021); kuitenkin tässä pro gradu -tutkimuksessa tutkimukseen käytettävä aika on rajattu oman tavoitteeni ja valmistumiseen tähtäävien aikataulutusten vuoksi.

Tutkittaessa ihmisiä tutkija ei voi omaksua objektiivista suhtautumista, vaan tärkeää tutkimuksen kaikissa vaiheissa, tutkimusongelman valinnasta aineiston analyysiin ja tulosten raportointiin, on tutkijan tulkintojen ja tutkimukseen osallistujien näkökannan subjektiivisuuden sekä arvolatautuneisuuden kunnioitus ja huomiointi (Varto, 2005). Laadullisen tutkimuksen tutkimuskohteena olevista tapahtumista voidaan löytää yleisiä, tunnistettavia piirteitä, vaikka yleisesti tapahtumat ovat hyvin ainutkertaisia, ja sen vuoksi se on hyvä ottaa huomioon tutkimuksen tuloksia raportoidessa (Varto, 2005). Tässä tutkimuksessa kohteena ovat psykologien kokemuksen vaikutusmahdollisuuksistaan ja niiden yhteys työhyvinvointiin. Nämä kokemukset ovat ainutkertaisia, eikä niitä voida kuvata määrällisessä muodossa kadottamatta niiden keskeistä sisältöä (ks. Varto, 2005).

Kokemus sanana voidaan liittää vahvasti vaikutelmaan välittömyydestä sekä tunteeseen tuttuudesta ja muistoista, ja sen määrittely käsitteenä on ensisijaista, sillä määritelmät tai niiden puuttuminen vaikuttavat käsitteen käyttämiseen (Toikkanen & Virtainen, 2018). Tässä tutkimuksessa kokemuksella tarkoitetaan yksilön omaa, henkilökohtaista kokemusta asiasta tai ilmiöstä.

4.2. Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa on tarkasteltu vaikutusmahdollisuuksia, ammatillisuuden kehittämistä ja työhyvinvoinnin keinoja psykologin näkökulmasta samalla peilaten sitä opiskeluhuollon moniammatilliseen ympäristöön. Psykologin työn tärkeyden kouluissa ja oppilaitoksissa voidaan nähdä korostuneen viime vuosina ja tämän tutkimuksen avulla pyritään luomaan tietoa siitä, miten psykologin työn merkityksellisyys ilmenee, sekä miten he itse kokevat vaikutusmahdollisuutensa ja keinot, joilla edistää omaa työhyvinvointiaan. Tutkimustehtävänä on kartoittaa näitä mahdollisuuksia ja keinoja moniammatillisen opiskeluhuollon ympäristössä. Tutkimus tuo esille, millaisia vaikutusmahdollisuuksia psykologeilla on opiskeluhuollossa ja millaisia työhyvinvointia tukevia keinoja he voivat omassa arjessaan ja työssään tunnistaa. Psykologien omat kokemukset on tärkeä saada tuotua ilmi ja pitää heidät aktiivisesti mukana tutkimuksessa sen edetessä. Tutkimuksen liittyessä MYY-ryhmän toimintaan, jossa osaltaan kehitetään oppilas-

ja opiskeluhuollon työtä, pyrkii tutkimus tarkastelemaan tutkimustuloksia myös siitä näkökulmasta, mitä ne voivat tarjota kehittämistyölle.

Tutkimuksessani on kaksi tutkimuskysymystä.

1. Minkälaisina psykologit kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa moniammatillisessa opiskeluhuollossa?

2. Minkälaisia oman ammatillisuuden kehittymisen mahdollisuuksia ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja psykologit kokevat työssään olevan?

Muotoilemalla psykologien kokemuksia perustelumalleiksi, ensimmäinen kysymys tarkentuu muotoon ”*millaisia perustelumalleja psykologin näkökulmasta on vaikutusmahdollisuuksilla monialaisessa opiskelijahuollossa?*”. Toinen kysymys tulee rakentumaan enemmän itsenäiseksi, kuin suoraan ensimmäiseen kysymykseen pohjautuvaksi, sillä kysymyksen tarkoituksena on muotoilla perustelumalleja oman työn ja työhyvinvoinnin näkökulmasta. Kysymykset on muodostettu sen perusteella, että niihin on mahdollista vastata valitun tutkimusmenetelmän avulla.

4.3. Aineisto ja aineistonkeruumenetelmät

Tutkimuksen aineisto koostuu kahden oululaisen psykologin haastattelusta, jotka työskentelevät opiskeluhuollossa. Haastattelun avulla saadaan tietoa psykologin näkökulmasta vaikutusmahdollisuuksistaan moniammatillisessa opiskeluhuollossa sekä lähestytään psykologin ajatuksia ammatillisesta kehityksestä ja työhyvinvoinnista. Aineiston osallistujat, aineistonkeruun kulku sekä aineistonkeruumenetelmänä toiminut haastattelu esitellään tarkemmin seuraavaksi.

4.3.1. Osallistujat ja aineistonkeruun kulku

Kohderyhmänä tutkimuksessa ovat Oulun kaupungin opiskeluhuollossa työskentelevät psykologit. Aineisto koostuu kahden psykologin haastattelusta. Psykologit työskentelevät Oulussa opiskeluhuollon psykologeina.

Aloitin aineistonkeruuprosessin lähestymällä Oulun kaupungin oppilashuollon palvelupäällikköä sähköpostitse. Kerroin sähköpostissa olevani kiinnostunut tutkimaan koulupsykologien kokemuksia haastattelun avulla, ja kysyin, olisiko tutkimukseni aihe mahdollisesti sellainen, joka

kiinnostaisi psykologeja. Minulle vastattiin tutkimuksen vaikuttavan ajankohtaiselta ja mielenkiintoiselta ja haastattelukutsuni (liite 1) luvattiin välittää eteenpäin koulu- ja oppilaitospsykologeille. Tutkimushaastattelukutsun myötä kaksi psykologia lähestyi minua oitis sähköpostitse ja saimme sovittua haastatteluajat. Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin, Teamsin välityksellä helmikuussa ja maaliskuussa 2022. Haastattelut tuottivat kaiken kaikkiaan monipuolista materiaalia analyysia varten. Valsinerin (2019) ajatuksia mukaillen, ainoa merkityksellinen tapa yleistettävän tiedon luomiseksi ei ole vain tutkimusraportin täyttäminen empiirisellä aineistolla, joten tämä mielessäni etenin tutkimusprosessissani oman tavoiteaikatauluni mukaisesti.

4.3.2. Haastattelu

Valitsin tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, sillä tutkimukseni mielenkiinnon kohteena ovat yksilöiden toimintaperusteet ja ne avautuvat vain suorassa vuorovaikutuksellisessa prosessissa yhdessä tutkittavan kanssa (Silvonen, 1991). Tutkimushaastattelu pohjautuu muiden kasvokkaisten keskustelujen tapaan vuorovaikutuksen keinoihin; kysymme kysymyksiä, teemme oletuksia, osoitamme ymmärrystä ja välitämme kiinnostusta (Ruusuvuori & Tiittula, 2017). Haastattelu menetelmänä toimii parhaiten silloin, kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Haastattelun etuna on joustavuus, niin tutkijan, kuin haastateltavankin osalta. Aloittelevalle tutkijalle, mukaan lukien itseni, se voi kuitenkin olla hieman haastava ja työläskin sekä voi aiheuttaa tulkin- taongelmia (ks. Vilkkä, 2021).

Haastatteluni mukaili puolistrukturoidun teemahaastattelun metodeja (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018; Vilkkä, 2021) ja olin rakentanut haastattelurunkoni (liite 2) kysymykset tutkimuksessani oleellisten teemojen ympärille. Puolistrukturoidun haastattelun mukaisesti haastattelu ja sen kysymykset noudattavat etukäteen suunniteltua runkoa, mutta on myös haastattelukohtaista, eteneekö haastattelu täysin kysymys kysymykseltä vai onko tilaa antaa haastattelutilanteen johdatella keskustelua.

Haastattelutilanteen aloitin kertomalla tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta. Ensimmäisenä pyysin haastateltavaa kertomaan itsestään, koulutus- ja työtaustastaan, jonka jälkeen pääsimme aloittamaan itse haastattelun. Minulla ei ollut aiempaa kokemusta tutkimushaastatteluiden järjestämisestä, joten koin haastattelurunkoni auttavan pitämään keskustelun johdonmukaisena. Itse haastattelutilanteet olivat hyvin rentoja ja etenivät luontevasti. Annoin haastateltaville tilaa pysähtyä kysymysteni äärelle ja miettiä vastauksiaan sekä vapaasti tuottaa keskustelua ikään

kuin tajunnanvirran tavoin, ilman että rajoitin heitä. Pyrin odottamaan aina hetken ennen seuraavaan kysymykseen johdattelemista, sillä haastateltavat saattoivat hetken mietittyään lisätä vielä vastaukseensa jotakin. Näin tekemällä annoin aidosti tilaa ja vapautta pohtia kysymyksiä ja sitä kautta muodostaa vastauksia myös itsensä kehittämisen näkökulmasta. Tämä laadullisen tutkimuksen emansipatorinen tehtävä on tärkeä, sillä haastateltava ei ole vain tiedon saamisen väline, vaan on tarkoituksenmukaista, että tutkittavan ymmärrys lisääntyy sekä tutkimus vaikuttaa myönteisesti toiminta- ja ajattelutapaan myös tutkimustilanteen jälkeen (Vilkkä, 2021).

Haastattelurunkoni perustana on fenomenologis-hermeneuttisen ihmiskäsityksen (ks. Rauhala, 1990) ajatus ihmisen ja yksilön rakentumisesta suhteessa maailmaan ja tulkintoihin siitä, joiden merkityksestä kokemukset rakentuvat (Laine, 2018). Tähän käsitykseen läheisesti liittyvät myös perustelumallit, jonka periaatteeseen tutustuminen yhteydessä subjektitieteelliseen ja systemaattiseen psykologiaan on Suorsan teosten pohjalta lisännyt käsitystäni tutkimusmenetelmästä, haastattelusta, ja sen mielekkyydestä tutkittavalle. Haastatteluni pyrin pitämään lyhyenä ja kysymysrunгон tarkoituksenmukaisena, jotta tutkittavalla säilyisi käsitys tutkimuksen sisällöstä, eikä liian laaja tematiikka kuormittaisi tutkittavaa. Kysymysten muotoilu niin, että niiden avulla saataisiin mahdollisimman monipuolista ja oleellista tietoa suhteellisen lyhyessä haastattelutilanteessa, on tärkeää. Koin, että haastatteluni pysyivät hyvin raameissaan niin aikataullisesti, kuin sisällöllisestikin ja olivat hyvin valmisteltuja. Brinkmannia ja Kvalea (2015) mukailleen, mitä paremmin haastatteluun on valmistautunut, sitä laadukkaampaa tietoa sillä tuotetaan ja sitä helpommin materiaali on jälkikäteen käsiteltävissä.

4.4. Systeminen subjektitieteellisen kokemuksen tutkimus

Jotta voimme ymmärtää toista ihmistä, on tarpeen saada riittävästi tietoa hänen osallisuuksistaan elämisen näyttämöillä (Suorsa, 2014), joita ovat esimerkiksi koti, työpaikka tai oppilaitos; arkielämän kokonaisuus muodostuu juuri osallisuudesta näillä erilaisilla elämisen näyttämöillä (Peltola ym., 2020). Ihminen, eli toimija, on aina osallinen johonkin elämisen näyttämöllä tapahtuvaan sosiaaliseen käytänteeseen, joita hän pitää yllä ja muokkaa, sekä neuvottelee niistä (Dreier, 1999). Ymmärtääksemme yksilön subjektiivista kokemusta, on meidän ymmärrettävä laajemmin koko eliö-ympäristö -järjestelmän toimintaa; kokemus on toisaalta ei-tietoista eliö-ympäristö -järjestelmän organisoitumisen prosessia ja toisaalta subjektiivinen kokemus merkitsee yksilön aiempiin tietoisien toiminnan tuloksiin määrittävää toiminnan tulosta (Järvilehto, 2001; Suorsa, 2014).

Keskeisinä käsitteinä subjektitieteellisessä lähestymistavassa voidaan nähdä persoonallisuutta luonnehtivat käsitteet onnellisuus, translokaalisuus ja historiallisuus, jotka on myös mahdollista nähdä tarkennuksina systeemiseen persoonallisuuskonseptiin (Suorsa, 2014). Myös subjektitieteellisen tutkimuksen käsite perustelumalli voidaan tulkita systeemisesti, jolloin johtopäätöksenä voidaan nähdä, että subjektitieteellisiä käsitteitä on mahdollista hyödyntää systeemisessä kokemuksen tutkimuksessa (Suorsa, 2014). Kuitenkin Suorsan (2014) mukaan varsinaisesti mahdollisuudet systeemiselle kokemuksen tutkimukselle paljastuvat vasta, kun tehdään selaista konkreettista tutkimusta, jossa eliö-ympäristö -järjestelmän teorian avulla avataan ja tulkitaan yksilön subjektiivisia kokemuksia.

4.4.1. Perustelumallien rakentuminen ja aineistolähtöinen analyysi

Perustelumalleissa kuvataan, minkälainen tilanne on osallisen näkökulmasta, miten hän ajattelee, tuntee ja/tai toimii tässä tilanteessa sekä miksi hän omasta näkökulmastaan kokee ja toimii näin (Raetsaari ym., 2020). Näiden osallisten kuvausten perusteella voidaan rakentaa perustelumalleja, joita edelleen analysoidaan suhteessa tutkimukseen toiminnan olosuhteesta (Raetsaari ym., 2020). Perustelumallit nähdään kokemuksen käsitteen tutkimuksellisuutena ja kun tutkimme kokemuksia, kiinnostumme yksilöiden subjektiivisista kokemuksista ja siihen liittyvän toiminnan lähtökohdista (Suorsa, 2018).

Aineistolähtöisen analyysin (grounded theory) avulla edetään empiirisen aineiston kuvaamisesta teoreettiseen tietämykseen (ks. Glaser & Strauss, 1967). Aineistolähtöisen analyysin menetelmän ovat kehittäneet Glaser ja Strauss (1967) pyrkiessään siihen, että aineiston keruu, analyysi ja teorian muodostus olisivat systemaattisesti vuorovaikutuksessa keskenään. Aineistolähtöistä analyysia voidaankin kuvata vaiheittaisena teorian rakentamisena, joka perustuu aineiston lukemiseen ja sen myötä syntyvien käsitteiden avulla jäsentämiseen (Silvonen & Keso, 1999). Aineistolähtöistä analyysia hyödyntäen tutkija itse konstruoi käsityksensä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, ja käsitteellistää sekä teoretisoi ilmiön yhtäältä nojaten empiiriseen aineistoon kuin luoden uutta tietoa (Holopainen ym., 2020). Menetelmä sopii hyvin sellaisen vuorovaikutuksellisen toiminnan tutkimiseen, josta ilmiönä ja merkityksenä yksilön toimintaan tiedetään vain vähän, ja tutkimus pyrkii paljastamaan tunnistamattomampia näkökulmia tieteelliselle keskustelulle (Holopainen ym., 2020). Aineistolähtöistä analyysia käytetäänkin erityisesti kasvatustieteissä tutkittaessa ihmistä ja tämän toimintaa sosiaalisissa ympäristöissä (Silvonen & Keso, 1999).

Perustelumallit tarjoavat lähtökohdan yksityiskohtaisemmille analyyseille tarkasteltaessa olosuhteita, jotka ovat tärkeitä kulloisenkin kokemuksen ja toiminnan kannalta (Suorsa, 2014). Niiden avulla voidaan tarkastella, millä tavoin nämä olosuhteet ovat yksilön kokemuksen ja toiminnan myötä painottuneet (Suorsa, 2014). Lisäksi kulloiseenkin toimintaan ja kokemukseen kuuluu hienojakoisempia kokemuksen ulottuvuuksia, ja näitä voidaan tarkastella perustelumallien tarjoamien lähtökohtien avulla (Suorsa, 2014).

4.4.2. Kanssatutkijuuden tarkastelu ja huomiointi

Subjektitieteelliseen tutkimukseen kuuluva kanssatutkijuuden periaate on kuvattu luvussa 3.2.2. Tämän luvun tarkoituksena on pyrkiä huomioimaan jo tutkimustilanteen luomisessa kanssatutkijuuden periaatteen mukaisesti tutkittavien aktiivisuus ja kokemus. Tarkoituksena on ollut sisällyttää tutkittavan aktiivinen ote tutkimukseen sekä autonomian säilyminen heidän omia kokemuksiaan tarkasteltaessa, ilman, että tutkija tekee omia tulkintojaan. Aivan tutkimuksen alusta lähtien tutkittavien kanssa on yhdessä tutkittu heidän kokemuksiaan ja ajatuksiaan, kuten tutkimuskutsussa (liite 1) on tuotu ilmi, että tutkimukseen osallistumisen toivotaan lisäävän osallistujien pohdintaa omasta työstään sekä mahdollisesti luovan apuvälineitä omaan työhön. Haastattelurunko oli muodostettu niin, että tutkittava pääsi välittömästi pohtimaan osallistumisen merkitystä kysymyksen ”Mikä sai sinut osallistumaan tähän tutkimukseen?” avulla. Haastatteluni keräsi kiitosta aiheen ajankohtaisuuden ja tärkeyden puolesta, sekä sen herättämistä ajatuksista. Kerroin haastateltaville, että heillä on myös mahdollista osallistua analyysivaiheessa kommentoimalla omalta osaltaan ensianalyysejä. Analyysivaiheessa tiivistelmien luonnin jälkeen lähetin tiivistelmät tutkimukseen osallistuneille, ja kerroin mahdollisuudesta kommentoida tiivistelmää. Toinen tutkimukseen osallistuneista kommentoi ja esitti näkökulmia tiivistelmään, jotka otin tutkimusprosessin edetessä huomioon. Muutoin kanssatutkijuuden toteutuminen jäi vähäiseksi.

4.5. Analyysin kulku

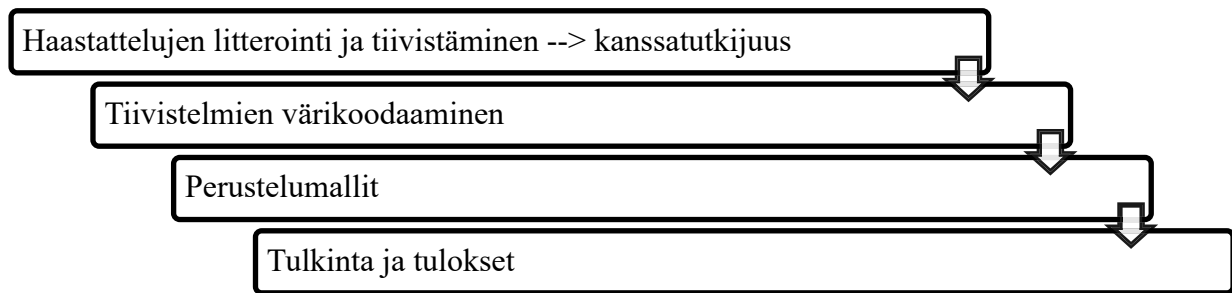
Aineiston analysointi subjektitieteellisestä näkökulmasta käsin ei etene suoraan tutkimuskysymyksestä aineiston keruuseen ja tulkitsemiseen ja näin ollen loppujen lopuksi tutkimustuloksiin, vaan pikemminkin ongelmalliseksi koetun tilanteen ratkaisemattomista puolista kohti olosuhteita, joilla on merkitystä ongelman ratkaisemiseksi (Suorsa, 2014).

Suorsan (2014) mukaan subjektitieteellinen tutkimusprosessi jakautuu seuraavasti kolmeen vaiheeseen:

1. tutkimuksen lähtökohtana olevan tilanteen kartoittaminen ja jäsentäminen
2. perustelumallin muodostaminen
3. ongelman ratkaisemiseen tai tavoitteen saavuttamiseen pyrkivän hypoteettisen perustelumallin muodostaminen (Suorsa, 2014).

Aineiston analyysivaiheessa lähdetään liikkeelle siitä, että etsitään perustelumallien avulla vastausta opiskeluhuollon psykologien yksilöllisistä kokemuksista vaikutusmahdollisuuksistaan monialaisessa opiskeluhooltoyhteisössä (lähtötilanteen kartoittaminen ja jäsentäminen). Käytäten apuna aineistolähtöisen analyysin jatkuvan vertailun menetelmää subjektitieteellisen perustelumallianalyysin avulla pyritään luomaan yleisempiä kuvauksia ja mahdollisia suhteutumistapoja perustelumalleista (Lesonen, 2018) (perustelumallien muodostaminen). Laadullisessa tutkimuksessa tutkijat rakentavat aiheensa, kategoriansa ja teemansa alhaalta ylöspäin, järjestämällä tiedot loogisesti osittain abstraktimpiin tietoyksiköihin; tämän prosessin avulla tutkija työskentelee edestakaisin teemojen ja aineiston välillä muodostaen kattavan ryhmän yhteneviä teemoja (Lichtman, 2013) (tutkimusongelma voidaan ratkaista ja tutkimuksen tavoite saavuttaa). Aineiston analyysiprosessi on laadullisen tutkimuksen aikaa vievin ja monimutkainen prosessi, jossa tutkija käy läpi, lajittelee ja supistaa suurenkin määrän dataa muutamaan eri teemaan tai kategoriaan (Creswell, 2013). Analyysiprosessi mahdollistaa sen, että kahteen tutkimuskysymykseen voidaan vastata.

Luvussa 4.2.1 kuvataan analyysiprosessia, jonka avulla voidaan vastata ensimmäiseen tutkimuskysymykseen (kuvio 3). Luvussa 4.5.2 kerrotaan analyysin vaiheista toiseen tutkimuskysymykseen vastattaessa. Tässä tutkimuksessa subjektitieteellinen näkökulma tulee ilmi toisen tutkimuskysymyksen kautta.

KUVIO 3. Analyysin kulku

4.5.1. Psykologien kokemukset vaikuttamisen mahdollisuuksista perustelumalleina

Perustelumallien rakentamisen avulla henkilön näkökulmaa voidaan tehdä selvemäksi ja tarjota näin ollen lähtökohdat analyysille ja edelleen analysoimalla voidaan havaita olosuhteiden painottumista henkilön kokemusten ja toiminnan kautta, ja perustelumalli tarjoaakin lähtökohdat tarkastella, millaisia kokemuksia toimintaan sekä kokemukseen liittyy (Suorsa, 2014).

1. Haastattelujen litterointi ja tiivistäminen

Ensimmäisenä aineiston analyysissa on valmisteltava aineisto analyysia varten. Tässä vaiheessa haastattelut oli litteroitava ja tiivistettävä. Litteroinnilla tarkoitetaan haastatteluaineiston purkamista tekstimuotoon, joka muodostaa haastattelututkimuksen tutkimusaineiston (Ruusuvoori & Nikander, 2017). Tekstiä syntyi litteroinnin kautta keskimäärin noin 5 sivua. Tiivistämällä haastattelun kysymyksittäin sain tekstistä yhtenäisen ja viilattua puhekielen täyttösanat ja toiston pois, mikä osaltaan helpotti tekstin lukemista. Tiivistämisen aikana pyrin säilyttämään haastateltavien sanamuodot varmistaakseni, että en omalla tulkinnallani muuttaisi haastattelun sisältöä. Tässä vaiheessa lähetin tiivistelmät tutkittavien luettaviksi ja kommentoitaviksi, jotta olennaisten asioiden säilyminen olisi taattu.

2. Tiivistelmien värikoodaaminen

Valmisteltuani tiivistelmät jokaisesta haastattelusta, lähdin käymään jokaista läpi yksitellen. Merkitsin värikoodein tiivistelmistä asiat, jotka liittyivät olennaisesti tutkimusongelmaani ja sisälsivät aineistoa tutkimuskysymyksiini. Värikoodaamisen jälkeen luin tiivistelmät vielä use-

aan otteeseen läpi, jotta varmistin kaiken oleellisen olevan huomioituna. Tämän jälkeen yhdistin jokaisen haastattelun tiivistelmien värikoodatun aineiston yhteiseksi, laajaksi aineistoksi, kuitenkin säilyttäen tutkittavien kokemukset heidän ominaan.

3. Perustelumallit

Perustelumallien rakentaminen alkoi värikoodattujen aineistojen käsittelyllä. Tutkittavien suhde subjektiiviseen kokemukseensa tulisi säilyttää ja perustelumallit selventävät tätä kokemusta. Muodostin perustelumallit Suorsan (2014, s. 127) kaavaa ”Olosuhteessa x, ajattelen/tunnen/toimin y, koska z” hyödyntäen. Perustelumallit vaihtelevat kokonaisista osittaisiin, sen mukaan, miten hyvin ne kuvaavat uusia näkökulmia psykologien kokemuksista. Tässä vaiheessa kategorisoin perustelumallit sen mukaan, mihin näkökulmaan ne tutkimuskysymysteni pohjalta liittyivät. Kategoriat muodostuivat vaikuttamismahdollisuuksista, ammatillisesta kehityksestä ja työhyvinvoinnista, jotka yhtäältä muodostivat mallin psykologin työstä osana moniammatillista opiskeluhuoltoa.

4. Tulkinta ja tulokset

Viimeisenä aineiston analyysivaiheena on tutkimustulosten auki kirjoittaminen. Perustelumallien avulla tuodaan esille tulosten havainnollistamisen kannalta olennaisimmat kokemukset, joista jokainen edustaa tutkittavan kokemusta. Perustelumallit kuvaavat jokainen yhden henkilön kokemusta, ja aineiston koostuessa kahden psykologin haastatteluista, perustelumallit rakentuivat ja edustavat näiden kahden psykologin kokemuksia. Tutkimustuloksissa on tuotu esille ne perustelumallit, jotka havainnollistavat tuloksia olennaisesti. Aineistolähtöisen analyysin periaatteiden mukaisesti vertailin tiivistelmiä vuoropuhelussa tuloksiin tuloksia auki kirjoittaessani.

4.5.2. Psykologien oman ammatillisuuden kehittäminen ja työhyvinvoinnin keinot perustelumallien pohjalta

Jotta toiseen tutkimuskysymykseeni olisi mahdollista vastata, oli etsittävä tiivistelmistä sellaisia asioita, jotka kehittävät psykologin ammatillisuutta sekä edistävät työhyvinvointia. Lähestyin kysymystä luomalla perustelumalleja tiivistelmien avulla. Perustelumalleja tuli luoda psykologin oman ammatillisuuden kehittämisen ja työhyvinvoinnin keinoista, jotka näyttäytyvät psykologeille merkityksellisinä työn kannalta. Psykologit tunnistivat perustelumalleissa amma-

tillisen kehittymisen kannalta olennaisia asioita, ja myöskin työnantajan tukemia mahdollisuuksia. Myös työhyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistämisen keinoja oli perustelumalleina löydettyissä monipuolisesti, ja psykologit tiedostivat kuormittumisen sekä korona-ajan tuomat haasteet suhteessa työhyvinvointiinsa.

4.6. Tutkimusetiikka

Tarkastelen tässä luvussa tutkimukseni eettistä puolta, luotettavuuden tarkastelu toteutuu myöhemmin luvussa 6. Tutkimuksessani on keskeistä laadullisen tutkimuksen periaatteet ja tutkimus yksilön kokemuksista. Tutkimuskohteena on kahden tutkittavan yksilöllinen sekä ainutlaatuinen kokemus, jonka vuoksi minulla tutkijana on eettinen vastuu kuvata heidän kokemuksensa sellaisena, kun ne ovat. Ihmistieteissä eettiset periaatteet on jaettu kolmeen kokonaisuuteen; tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja (Tutkimuseettinen neuvottelukunta [TENK], 2019). Periaatteiden mukaisesti osallistuminen haastatteluun oli jokaiselle tutkittavalle vapaaehtoista eikä haastatteluiden sisältämiä tunnistetietoja esitetä julkaistavassa tutkimuksessa. Eettiset periaatteet turvaavat hyvät tieteelliset käytännöt (Ranta & Kuula-Luumi, 2017).

Kanssatutkijuuden hyödyntämisen kautta tutkittavilla on mahdollisuus korjata ja tarpeen mukaan tarkentaa tulkintojani. Kanssatutkijuuden periaatteen mukaisesti ja tutkittavien kokemusten esittämisen perustelumallien muodossa mahdollistaa tutkittavien yksilöllisyyden ja ainutkertaisuuden säilymisen. Tämä tutkimus koskee aikuisten ihmisten kokemuksia, mutta opiskelehuollossa työskentelevinä psykologit ovat tekemisissä lasten ja nuorten, alaikäisten henkilöiden, asioiden kanssa, jolloin kaikki mahdolliset tunnistetiedot on häivyttävä tutkimuksesta. Tutkimukselleni on lisäksi saatu tutkimuslupa Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluista sekä tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat lukeneet ja hyväksyneet tietosuojailmoitukseni sekä antaneet henkilökohtaisesti suostumuksensa tutkittavana olemiseen.

Laadullisia menetelmiä käyttäviä tutkijoita ja laadullisia tutkimuksia on kritisoitu luotettavuuden hämäryydestä, sillä tutkimuksen aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia ei voida erottaa toisistaan yhtä jyrkästi, kuin määrällisessä tutkimuksessa (Eskola & Suoranta, 1998). Laadullisessa tutkimuksessa onkin mahdollista kulkea paljon vapaammin aineiston analyysin, tehtyjen tulkintojen ja tutkimusaineistoon välillä ja tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja ottamaan kantaa sekä analyysin kattavuuteen, että tekemänsä työn luotettavuuteen (Eskola & Suoranta, 1998). Jotta tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus voidaan

osoittaa, tulee minun analyysiani ja tuloksia esitellessä tuoda esille mahdollisimman selkeästi se, mitä olen aineiston kanssa tehnyt ja miten nämä vastaavat tutkimuksen tavoitteita ja tutkimustehtävää sekä miten olen esiteltyihin johtopäätöksiin päätenyt (ks. Varto, 2005).

5. Psykologin työ moniammatillisessa opiskeluhuollossa: Vaikutusmahdollisuudet ja työhyvinvointia tukevat tekijät

Vaikutusmahdollisuuksissa voidaan nähdä kahtena ulottuvuutena työn monipuolisuus sekä päättäväältä omaan työhön; monipuolisuus työn erilaisissa tehtävissä, kehittämisessä ja uusissa taidoissa sekä päättäväältä oman työn tavoitteiden, työtavan ja tekemisen itsenäisessä määrittelyssä (Joensuu, 2019). Tässä luvussa esittelen tutkimustulokset ja vastaan tutkimuskysymyksiin. Luku on jaettu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa (5.1) esittelen, millaiset perustelumallit psykologin vaikutusmahdollisuuksista opiskeluhuollossa on psykologien näkökulmasta rakennettavissa (kysymys 1). Toisessa osassa (5.2) tarkastelen perustelumalleja psykologin oman ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksien ja ajatuksien näkökulmasta. Kolmas osa (5.3) rakentuu työhyvinvointiin liittyvien perustelumallien ympärille. Lopuksi esittelen yhteenvedon tuloksista (5.4).

Kukin perustelumalli (PM) kuvaa ja havainnollistaa yhtä tutkittavan omaa kokemusta. Perustelumallikategoriat jakautuvat psykologin vaikutusmahdollisuuksiin liittyviin perustelumalleihin, oman ammatillisuuden kehittämisen perustelumalleihin sekä työhyvinvointiin ja sen edistämiseen liittyviin perustelumalleihin. Kuvaan perustelumallit kootusti taulukossa 1.

PSYKOLOGIN TYÖHÖN LIITTYVÄT PERUSTELUMALLIT

Vaikutusmahdollisuudet	Oman ammatillisuuden kehittäminen	Työhyvinvoinnin keinot
<ul style="list-style-type: none"> • Vähäisyys • Kokemattomuus • Yksilötyö • Hankala vaikuttaa olemassa olevaan toimintakulttuuriin • Moniammatillisuuden toteutumattomuus • Mennään sieltä, missä aita matalin • Moniammatillisuuden ajaminen ja edistäminen • Ongelmakohtana moniammatillisuuden vähäisyys • Toive yhteistyön kehittamisestä 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiimikeskustelut • Mentoritoiminta • Työnohjaus • Asiantuntija-asema • Kouluttautuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalenterin pitäminen sopivan väljänä • Tuore mieli • Kollegojen tuki ja yhteydenpito • Asioiden käsittely • Vapaa-ajan merkitys

TAULUKKO 1. Psykologin työhön liittyvät perustelumallit psykologien näkökulmasta.

5.1. Psykologin vaikutusmahdollisuuksiin opiskeluhollossa liittyvät perustelumallit

Ensimmäisessä kategoriassa muodostuvat perustelumallit psykologin vaikutusmahdollisuuksista opiskeluhollossa psykologin näkökulmasta. Tästä kokonaisuudesta muodostuu kokonaisuus kokemuksista moniammatillisessa opiskeluhollossa ja siitä, miten psykologit kokevat vaikutusmahdollisuutensa sen kontekstissa. Vaikutusmahdollisuudet ja moniammatillisuuden toteutuminen voidaan jakaa onnistuneisiin ja vähemmän toteutuviin kategorioihin.

Vaikutusmahdollisuuksiaan kuvatessa psykologit nostivat esille mahdollisuuksien tietynlaisen rajallisuuden ja vähäisyyden.

PM: Vaikutusmahdollisuudet tuntuvat välillä aika vähäisiltä ja tuntuu, että on yksin edustamassa eri ammattikuntaa.

PM: Mietin usein, miten voisin saada paremmin kiinni opiskelijan asioista ja tehdä hänellekin sellaisen olon, että ei hän ei joudu yksin käsittelemään kaikkea.

Yhteisöllisen opiskeluhollossa sijaan yksilökohtainen työ korostui psykologien kuvauksissa. Moniammatillisuuden toteutuminen oli myös vähäisempää, mitä psykologit olivat alkuun kuvitelleet, ja muiden ammattiryhmien tuki opiskelijan asioissa vaati ponnisteluja ja aikataulutusta, mikä ei opiskelijan näkökulmasta ole tehokkainta ja tarkoituksenmukaista.

PM: Moniammatillista yhteistyötä saisi olla paljon enemmän ja toivoisi aloitekykyä myös opettajilta kutsua koolle palaveri opiskelijan asioista. Tällä hetkellä eri ihmiset saattavat tietämättään hoitaa saman opiskelijan asioita, ja olisi paljon tehokkaampaa, että istuttaisiin saman pöydän äärelle näiden asioiden kanssa.

PM: Moniammatillisuuden pitäisi iskostua arkeen enemmän ja ottaa opiskeluhollossa tämänhetkistä isompaa roolia, ihan vain senkin vuoksi, että säädökset velvoittavat meitä yhteistoimintaan opiskeluhollossa palveluissa.

PM: Kun saa vain lyhyitä viestejä, jossa kehoitetaan ottamaan yhteyttä tiettyyn opiskelijaan, tuntuu etteivät moniammatillisen työskentelyn mahdollisuudet toteudu.

Vaikutusmahdollisuuksien rajallisuuden ja moniammatillisuuden vähäisyyden lisäksi nousi esille toimintakulttuuri, johon psykologin voi olla vaikea vaikuttaa tai muuttaa sitä. Toimiesaan terveydenhuollon ammattilaisina koulun opettajajohtoisessa ammattiryhmässä, psykologit

voivat kokea ulkopuolisuuden tunteita. Tämä nousi esille muun muassa vaikeuksina päästä kulttuuriin mukaan ja kokea kollegiaalista tukea työpaikalla.

PM: Opiskeluhuollon tiimistä mukana olevana tuntuu vaikealta päästä mukaan koulun kulttuuriin. Tuntuu, että tekee vain omaa juttuaan ja yksilötyötä.

PM: Välillä sitä kokee, että on aika yksin, kun koululla ei ole toista psykologikollegaa, jonka kanssa voisi vaihtaa ajatuksia. Opettajienhuoneessa jää paikoin keskusteluissa kuuntelijan rooliin.

Ongelmakohdista huolimatta psykologit toivat esille myös niitä tilanteita, joissa vaikutusmahdollisuuksia ja moniammatillisen yhteistyön toteutumista on selkeästi ollut. Vaikutusmahdollisuuksien tunnistaminen ja konkreettinen oman työn vaikutuksen huomaaminen opiskelijassa, on psykologin työn kannalta hyvin merkityksellistä.

PM: Peruskoulun puolella moniammatillinen yhteistyö tuntuu toteutuvan, esimerkiksi erityisopettajien ja luokanopettajien kanssa on pidetty palaverieja oppilaiden asioissa.

PM: Opiskelijat ovat aktiivisia hakeutumaan psykologikäynneille ja ovat motivoituneita työskentelyyn, joka on itsellekin todella motivoivaa ja antoisaa. Tulee sellainen olo, että pystyy oikeasti auttamaan niitä opiskelijoita, jolloin se tuntuu mielekkäältä ja merkitykselliseltä työltä.

PM: On ollut tilanteita, joissa opiskelija on ollut hyvin huonossa tilanteessa ja vaatinut pitkän prosessin niin minun kuin muun opiskeluhoitotiimin kanssa. Antoisinta on, kun tällaiset opiskelijat saavat taas opiskelusta ja elämästään kiinni ja näkee, miten heidän elämänlaatunsa paranee. Parhaimmissa tapauksissa opiskelija on käynyt valmistumisen jälkeen kiittämässä, ja silloin tulee ainakin kokemus, että työlläni on vaikutusta.

5.2. Psykologin oman ammatillisuuden kehittämiseen liittyvät perustelumallit

Toinen kokonaisuus psykologin työhön liittyvistä perustelumalleista muodostuu psykologin oman ammatillisuuden kehittämisen ympärille. Psykologin oman ammatillisuuden kehittäminen on tärkeää jo siitäkin näkökulmasta, että työ on asiantuntijatyötä ja sen vuoksi on oltava perillä oman alan kehityksestä ja uusimmista tutkimuksista. Ammatillisuuden kehittämisen

myötä asiantuntijuus pysyy ajan tasalla ja auttaa myös työssä suoriutumisessa. Psykologit tunnustavat ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksia ja siihen kannustetaan työnantajankin puolesta.

PM: Säännöllisesti on psykologikonsultaatiokokouksia, missä voidaan jutella askarruttavista asioista. Lisäksi on työnohjausta.

PM: Kouluttautumista tuetaan, mikä on hyvä, sillä ainoana psykologina koululla on selkeässä asetelmassa, että väkisinkin on asiantuntijan saappaissa ja tulee itse osata vastata asioihin.

PM: On tärkeää, että oma asiantuntijuus pysyy tuoreena. Tähän auttaa paljon niin sparraus tiimin kesken, kuin erilaiset koulutuksetkin. Mentoritoiminta on myös tärkeää, varsinkin jos on vasta siirtynyt uuteen tehtävään.

5.3. Työhyvinvointiin liittyvät perustelumallit

Kolmas kokonaisuus psykologin työhön liittyvistä perustelumalleista esittää kokemuksia siitä, millä keinoilla psykologit edistävät omaa työhyvinvointiaan. Psykologien työ nähdään kuormittavana, niin ajan puutteen ja kiireellisyyden vuoksi, kuin etäyhteyksiin siirtymisen Covid19-pandemian myötä.

PM: Psykologien opiskelijamääräsuositus on alle 800 opiskelijaa ja tällä hetkellä minulla on yli tuhat, ja sen kyllä huomaa siinä, että kalenteri täyttyy yksilökäynneistä.

PM: Etäaikana fyysiset kontaktit ovat olleet vähällä, mistä on huomannut sen, miten paljon työkavereista saa energiaa ja auttavat jaksamaan.

Työhyvinvoinnin, ja hyvinvoinnin yleensä, tukeminen ja edistäminen ovat jaksamisen kannalta todella tärkeitä. Psykologit tunnustavat työnsä kuormittavuuden ja pyrkivät edistämään työhyvinvointia hektisen arjen keskellä.

PM: Pitämällä kalenterin sopivan väljänä, intensiivisten keskustelukäyntien väliin jää aikaa ja pystyy pitämään mielen tuoreena.

PM: Järjestelmällisyys on kaiken a ja o. Hyvä suunnittelu ja aikatauluttaminen etukäteen helpottaa paljon ja vähentää turhaa stressiä asioista.

Lisäksi psykologit korostavat vapaa-ajan tärkeyttä vastapainona työarjelle. Vapaa-ajan rinnalla tunnustetaan kollegiaalisen tuen ja työn sosiaalisen puolen tärkeys.

PM: Vapaa-ajalla on suuri merkitys siihen, miten työpäivästä pystyy irtautumaan ja nollaamaan ajatuksia. Mielekäs tekeminen kotona töiden jälkeen auttaa paljon. Tärkeää on saada kontrasti työn ja vapaa-ajan välille.

PM: Kollegioihin tukeutuminen tarvittaessa sekä yhteydenpito heihin taukojen pitämisen ohella piristää mieltä ja saa ajatuksetkin jäsentymään paremmin.

PM: Koen tärkeäksi sen, että työyhteisössä vallitsee hyvä ilmapiiri ja työpäivän aikanakin on mahdollista vaihtaa muutama sana kollegan tai työkaverin kanssa. Sosiaalinen puoli tässä työssä on näkyvää ja osaltaan myös edistää hyvinvointia, kun saa kommunikoida toisten kanssa.

5.4. Yhteenveto

Tutkimuksessani on kaksi tutkimuskysymystä, joista ensimmäiseen ”minkälaisina psykologit kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa moniammatillisessa opiskeluhollossa?” voidaan vastata psykologien kokemuksista muotoiltujen perustelumallien avulla. Perustelumallit osoittavat, että mahdollisuuksia voidaan havaita, mutta niiden vähäisyys on vallitsevampaa.

Perustelumallit psykologin vaikutusmahdollisuuksia moniammatillisessa opiskeluhollossa tuovat esille kokemuksia niin moniammatillisuuden toteutumisesta, toimintakulttuurista kuin vaikutusmahdollisuuksista. Vaikutusmahdollisuuksiin liittyvät perustelumallit kuvaavat psykologien kokemusta siitä, miten vähäisiltä tai miltei olemattomilta, jolloin psykologit kuvaavat miettivänsä usein, miten heidän olisi paras toimia. Vaikutusmahdollisuuksien nähdään olevan sitä paremmat, mitä paremmin moniammatillinen opiskeluholto toteutuu. Perustelumalleista on nähtävissä, että moniammatillinen yhteistyö ei toteudu aivan niin kuin sen pitäisi. Moniammatillisuuden toteutumista kuvaavissa perustelumalleissa psykologit esittävät huolensa siitä, että moniammatillisuus on vähäistä, eikä toimi, vaikka säädökset velvoittaisivat sen olevan entistä suuremmassa osassa opiskeluholtoa. Moniammatillisuuden nähdään kuitenkin toteutuvan muita opintoasteita paremmin peruskoulussa, jossa yhteistyö luokan- ja erityisopettajien kanssa toimii.

Osana vaikutusmahdollisuuksia ja moniammatillista yhteistyötä, koulun toimintakulttuuri muodosti perustelumalleja, joissa psykologit kuvasivat ulkopuolisuuden tunteita, joita nostivat esiin eri ammattiryhmän edustaminen ja psykologikollegoiden puute. Vaikuttamisen mahdollisuudet koulun toimintakulttuurissa voivat olla haastavia, eikä yksittäinen terveydenhuollon edustaja voi radikaalisti vaikuttaa opettajavaltaisen kulttuurin toimintaan. Ongelmakohtista huolimatta perustelumalleja vaikutusmahdollisuuksien ja moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta oli havaittavissa ja muodostui psykologien kokemuksista. Opiskelijoiden oma aktiivisuus psykologikäynneille hakeutumisessa vaikuttaa siihen, että psykologi saa onnistumisen ja mielekkään vaikuttamisen kokemuksia. Toteutuessaan moniammatillinen yhteistyö luo merkityksellisyyttä psykologin työhön.

Toisena tutkimuskysymyksenä on ”minkälaisia oman ammatillisuuden kehittymisen mahdollisuuksia, ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja psykologit kokevat työssään olevan?”. Lähestyin kysymystä siitä näkökulmasta, että ammatillinen kehitys on yhteydessä moniammatilliseen yhteistyöhön opiskeluhuollossa, sekä vaikutusmahdollisuuksien linkittyvän työhyvinvointiin. Näissä voidaan nähdä olevan yhteys. Ammatillinen kehitys nähdään asiantuntijuuden ylläpitämisenä, joka edellyttää alan kehityksen seuraamista ja tuntemista. Psykologi toimii moniammatillisen opiskeluhuollon yhtenä asiantuntijana, jolloin oman ammatillisuuden kehittäminen on oleellista yhteistyön toimimisen kannalta. Ammatillisuutensa kehittämisen keinoina psykologit kuvaavat muun muassa säännöllistä kouluttautumista ja työnohjausta. Asiantuntijuuden ja ammatillisuuden kehittäminen parantaa myös työssä suoriutumista, mikä edistää osaltaan työhyvinvointia.

Työhyvinvoinnin ylläpitäminen tapahtuu psykologien kuvaamana niin arjen työssä kuin vapaa-aikanakin. Kontrastin luominen työn ja vapaa-ajan välille on tärkeä työhyvinvoinnin ylläpitämisen keino, ja se auttaa jäsentelemään niin psyykkistä kuin fyysistä kuormittumista töissä. Lisäksi etäajan kuormittavuus mainittiin, ja nostettiin työhyvinvointia edistävänä tekijänä esille se, että työkavereiden ja kollegoiden pystyy tapaamaan fyysisesti työpaikalla. Psykologin työ keskittyy ihmisten parissa työskentelyyn ja työn sosiaalisen puolen voidaan nähdä olevan työhyvinvointia edistävä tekijä.

Tutkimuksen tuloksia peilattaessa opiskeluhuoltoon Oulussa aivan sen alkuvuosina, voidaan todeta, että näin kaksi vuosikymmentä myöhemmin psykologin työ oppilas- ja opiskeluhuollossa on ottanut harppauksia eteenpäin, mutta yhtäläisyyksiä 90-luvun loppupuolelle on huomattavissa. Psykologin työssä korostuu yhä konsultatiivinen ote ja psykologien työmäärä ja -taakka

on tunnistettavissa, ja jopa korostunut. Yhä vuonna 2022 psykologit kokevat, että koulujen toimintakulttuuriin sisälle pääsemisessä on haasteensa ja kokevat, että työn suunnittelulle ei ole riittävästi aikaa (ks. Raninen & Takalo, 2007, s. 227, 228).

6. Tutkimuksen tarkastelu

Kuten hyvään tutkimuskäytäntöön kuuluu, omien valintojen tarkastelu arvioivasta näkökulmasta, tutkimusta ohjailevien sääntöjen tuntemus sekä luotettavuuskriteerien omaksuminen on pyritty ottamaan tämän tutkimuksen tarkastelussa huomioon (Aaltio & Puusa, 2020). Tässä tutkimusraportissa olen kuvannut tutkimuksen lähtökohdat, teoreettisen taustan, tutkimuksen toteutuksen ja tutkimustulokset. Tämän luvun tarkoituksena on lähestyä tutkimusta kokonaisuutena ja punoa se yhteen. Luku 6.1 keskittyy arvioimaan tutkimustuloksia tutkimuksen lähtökohtiin nähden. Luvussa 6.2 pohdin tutkimuksen merkitystä sidoksissa niin tähän hetkeen kuin tulevaan nähden. Viimein luvussa 6.3 tarkastellaan tutkimusprosessin kulkua, pohtien miten se onnistui.

6.1. Tutkimustuloksista

Psykologisen tutkimuksen perusoletuksena on kaikkien psykologisten ilmiöiden laadullinen luonne, yksinkertaisimmasta monimutkaisimpaan (Valsiner, 2019). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan psykologien, yksilöiden, omia ainutlaatuisia kokemuksia ilmiönä osana toimintaympäristöä, joka muodostuu laajasta kokonaisuudesta muita toimijoita, normeja sekä emootioita. Yksilön kokemusmaailma on moninainen, täynnä alati muodostuvia ja muokkautuvia prosesseja, ja tätä kokemusmaailmaa olen pyrkinyt tuomaan esille tässä tutkimuksessa. Sikäli, kun ilmiöt ovat persoonallisia ja ainutlaatuisia ja ihmisen käytös suuntaa heitä omiin päämääriinsä ympäristön ohjaamana (Valsiner, 2019), voidaan tämän tutkimuksen nähdä keskittyvän enemmän erityisen perehtyneeseen kuvaukseen siitä, mitä psykologin työ merkitsee yksilölle, kuin olevan laajalti yleistettävissä oleva yhteenveto.

Tutkimuksella on haluttu selvittää, millaisia vaikutusmahdollisuuksia psykologit kokevat opiskeluhuollon moniammatillisessa yhteistyössä, sekä millaisia oman ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksia ja työhyvinvoinnin edistämisen keinoja he tunnistavat. Tutkimuskysymyksiä silmällä pitäen näitä kokemuksen kuvauksia on ollut mahdollista tarkastella.

Tutkimukseen osallistui kaksi psykologia ja aineisto kerättiin haastattelujen avulla. Otos mahdollisti aineiston perusteellisemmän ja merkityksellisemmän analyysiin, sillä perustelumallit keskittyvät tuomaan ilmi henkilökohtaisemmin tutkimuksen kohteena olevien kokemuksia. Tutkimukseni kaksi haastattelua tarjosivat hyvät lähtökohdat perustelumallien luomiseen ja tar-

kastelemiseen. Haastattelutilanteet ovat ainutlaatuisia, joissa haastateltavat tuovat omia uniikkeja ajatuksiaan esille ja joista tutkijan on osattava poimia tutkimuksen kannalta oleellinen tieto sellaiseen muotoon, että sitä on mahdollista tutkimuskysymyksiin peilautuen tarkastella. Valsiner (2019) kuvaileekin, että tiedon luominen tapahtuu juuri tällaisen ainutlaatuisen, ohimenevän tilanteen pohjalta, eikä sen aina ole tarkoituksenmukaista olla laajalti yleistettävissä.

Psykologien kokemukset vaikutusmahdollisuuksistaan moniammatillisessa opiskeluhollossa osoittavat, että ainakaan vielä tällä hetkellä moniammatillinen opiskeluhoito ei toteudu siinä laajuudessaan, miten sen pitäisi. Vaikutusmahdollisuuksien nähtiin parantuvan sen myötä, mitä paremmin moniammatillinen opiskeluhoito toteutui, mutta kaiken kaikkiaan ne nähtiin hyvin vähäisinä. Yhteisöllisen opiskeluholllon toteutumattomuus lain ja säädösten vaatimusten mukaisesti on huolta aiheuttava tekijä psykologien näkökulmasta, mutta yksilöllisen opiskeluholllon kuitenkin onneksi nähdään toteutuvan hyvin.

Oppilas- ja opiskeluhoitolain määritelmän mukaisesti psykologin työhön kuuluu opiskeluyhteisön hyvinvoinnin ja koulun ja kodin välisen yhteistyön edistäminen sekä opiskelijoiden tukeminen niin oppimisen, hyvinvoinnin kuin psyykkisten ja sosiaalisten valmiuksien osalta (OHL, 7 §). Tämän lisäksi opiskeluhoitotyössä painottuu ensisijaisesti oppilaan tai opiskelijan etu (OPH, 2014). Tämän tutkimuksen perusteella psykologit tunnistavat moniammatillisen opiskeluholllon tärkeyden, mutta kokevat, että heidän mahdollisuutensa sen edistämiseksi yhä yhteisöllisempään suuntaan ovat varsin matalat. Tämän tiedostaessaan he kuitenkin pyrkivät parantamaan asiaa ja panostavat siihen, mihin heillä on mahdollista, eli yksilölliseen opiskeluhooltoon.

Tutkimustulosten perusteella voidaan havaita, että psykologien oman ammatillisuuden kehittämisellä on työhyvinvointiin positiivisesti vaikuttavia yhteyksiä. Psykologit pystyivät tunnistamaan mahdollisuuksia ammatillisuuden kehittämiseksi, joita tarjosivat niin työnantaja kuin oman kiinnostuneisuuskin. Työhyvinvoinnin ylläpitämisen keinot jakautuivat arjen työssä tapahtuviin sekä vapaa-ajalla tapahtuviin. Molemmat koettiin tärkeinä, mutta palautumisen kannalta riittävä lepo vapaa-aikana korostui ja voimavaroiksi työpaikalla nimettiin kollegat sekä hyvä ilmapiiri.

Kuten aiempi tutkimuskin osoittaa, psykologien työssä kuormittaviksi tekijöiksi nimetään ajan puute ja opiskelijoiden suuri määrä (ks. Vainikainen & Ahtola, 2015), jotka myös tässä tutkimuksessa olivat tunnistettavissa. Vaikka psykologin palvelut koetaan tärkeiksi, tunnistetaan on-

gelmakohtana psykologien vähäinen määrä (Ahtola & Vainikainen, 2015). Psykologien vähäisyys näkyi tässä tutkimuksessa psykologien kokemuksissa siitä, että suoraa, psykologikoillegoilta saatavaa, tukea ei ole välttämättä aivan heti työpaikalla saatavissa, kun työskentelee ainoana psykologina koulussa.

6.2. Tutkimuksen merkitys

Tämän pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia vaikutusmahdollisuuksia psykologit kokevat heillä olevan osana moniammatillista opiskeluhoitoa, sekä tunnistaa psykologien oman ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksia ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistämisen keinoja. Psykologien vaikutusmahdollisuuksien näkökulmien esille tuominen auttaa kehittämään opiskeluhoitoa ja ennen kaikkea sen yhteisöllistä toteutumista, jotta psykologien asiantuntijuus saadaan hyödynnettyä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Laajempi ymmärrys psykologien kokemista oman ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksista edistää esimerkiksi monipuolisten kouluttautumismahdollisuuksien tarjoamisen työnantajan puolesta, joka osaltaan nostaa kiinnostusta asiantuntijuuden kehittämiseen. Ammatillisuuden kehittämisen myötä hyvinvoinnin voidaan nähdä työssä kasvavan.

Tutkittavan kokemuksen käsitteellistäminen perustelumallina auttaa selventämään yksilöiden kokemuksia eri tilanteissa niin, että yksilön näkökulmasta oleelliset olosuhteet ja toiminnan mielekkäisyys tilanteessa, sekä niiden jäsentyminen toiminnassa, saadaan esiin (Suorsa, 2014). Muodostettuani psykologien näkökulmasta perustelumalleja liittyen vaikutusmahdollisuuksiin opiskeluhoollossa, oman ammatillisuuden kehittämiseen sekä työhyvinvointiin, olen voinut tuoda psykologien ajatukset ja kokemukset esille. Suorsan (2018) mukaan kokemuksen tutkimuksessa kokemus paljastuu tietynlaisena ja tämän paljastumisen avulla yksilö ja yhteisö pääsevät tilanteen tasalle ja on mahdollista tarkastella omaa suhtautumista ja osallisuutta niihin ylläpitämisen ja muuttamisen olosuhteisiin, jotka määrittävät elämistä.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohde on yksittäinen ja ainutkertainen, ja koska elämaailman ilmiöt ovat herkkiä yleistyksen merkitysmuutoksille, tulee tutkijan pitää tutkimuksen perusaineiston yksittäinen ja ainutkertainen luonne selvästi esillä (Varto, 2005). Tämän tutkimuksen koskettaessa kahden Oulussa opiskeluhoollossa työskentelevän psykologin kokemusta, eivät tulokset ole yleistettävissä koskemaan koko Oulussa toimivaa opiskeluhoitoa. Tutkimuksen avulla on kuitenkin mahdollista tuoda esille joitakin psykologien vaikutusmahdollisuuksien

tasoja, jotka juuri tässä tutkimusjoukossa ilmenivät. Tutkimustuloksia on tarkoituksenmukaisesti soveltaa käytettäväksi Oulussa paikallisessa ja MYY-tutkimusryhmän toiminnassa tehtävässä opiskeluhuollon kehittämistyössä.

Subjektitieteellisen lähestymistavan tarkoituksena tieteellisessä tutkimuksessa on muodostaa teoria subjektin näkökulmasta (Suorsa, 2014), ja näin voidaan tukea vastaavissa olosuhteissa työskenteleviä yksilöitä. Tutkimuksessani tutkimukseen osallistuneiden psykologien kokemuksista saatua tietoa voidaan hyödyntää muiden opiskeluhuollossa työskentelevien psykologien vaikutusmahdollisuuksien edistämisessä sekä ammatillisuuden kehittämisen mahdollisuuksien tarjoamisessa ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen ja parantamisen tukemisessa. Tulokset voivat toimia myös yleisemmin pohjana keskustelulle psykologien asiantuntijuuteen liittyvistä osa-alueista, työssä esiintyvistä mahdollisuuksista ja toiminnan rajoituksista (ks. Fahl & Markard, 1999). Tällöin olisi mahdollista saada tarkemmin selville, miten yleistettävissä tällaiset kokemukset ovat.

Lisäksi tutkimuksen perustana oli subjektitieteelliselle tutkimusprosessille ominainen kanssautkijuuuden periaate, tutkittavien itsensä mukana olo tutkimuksessa. Tutkittaville annettiin mahdollisuus osallistua oman työn analysointiin ja jo pelkästään tutkimukseen osallistuminen antaa tiedostavamman otteen omien oivallusten kautta tarkastella työtään. Tällaisen oman toiminnan tarkastelun avulla tapahtuva pohdinta edesauttaa vahvistamaan psykologien omaa ammattitaitoa ja asiantuntijuutta. Edelleen perustelumallien avulla kokemuksen käsitteellistäminen havainnollistaa tutkittavien kokemusta, ja subjektitieteellisestä näkökulmasta psykologiset teoriat ovatkin ihmisiä varten ja niiden yleisimpinä tavoitteina on auttaa ihmisiä itseään selventämään ja halutessaan muuttamaan omia elämäkäytänteitään (Suorsa, 2014). Tutkimusta voidaankin pitää tältä kannalta onnistuneena.

6.3. Tutkimusprosessista

Tutkimuksen arviointi luotettavuuden ja eettisyyden kannalta on tärkeä osa tutkimusprosessia, ja tieteen tutkimus edellyttääkin tutkimustulosten pätevyyden ja luotettavuuden osoittamista (Varto, 2005). Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä voidaan lähestyä Kvalen ja Brinkmanin (2009) mukaan eri tavoin, mutta parhaimmillaan tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus tulevat todistetuiksi läpi koko tutkimusprosessin niin, että tutkimuksen raportointi itsessään osoittaa tutkimuksen pätevyyden.

Vaikka tutkijat viime kädessä itse tekevät omat tutkimustyötään koskevat eettiset ratkaisut ja ottavat niistä vastuun, on kuitenkin tutkimuseettisiä, yhteisesti sovittuja, periaatteita, joita tutkijan on parhaansa mukaan noudatettava omassa tutkimustyössään (Kuula, 2011). Olen tietoisesti huomionnut työssäni hyvät tieteelliset käytännöt, eli olen pyrkinyt huolellisuuteen, tarkkuuteen sekä avoimuuteen ja ottanut muiden tutkijoiden työt ja saavutukset asianmukaisilla viittauksilla huomioon (ks. TENK, 2021). Tämän tutkimuksen raportoinnissa ole tuonut mahdollisimman läpinäkyvästi ja perusteellisesti esille tutkimuksen tavoitteet, lähtökohdat, aineistonkeruuprosessin, analyysin etenemisen, tutkimustulokset ja tutkimustulosten arvioinnin. Tämän perusteella jokaisella tämän tutkimusraportin lukijalla on mahdollisuus tehdä johtopäätöksensä tutkimuksen uskottavuudesta.

Tutkimusprosessini lähti liikkeelle tutkimuskohteen määrittelystä ja tavoitteiden asettamisesta, mutta nämä tarkentuivat tutkimussuunnitelman myötä ja omasta kiinnostuksesta psykologin työtä ja työhyvinvointia kohtaan. Tutkimukseni sitouttaminen MYY-tutkimusryhmän toimintaan auttoi jäsentämään tutkimuksen luonnetta ja tutkimusongelmaa, vaikka itse tutkimusprosessin aikana työni oli itsenäistä eikä yhteydessä muutoin tutkimusryhmän toimintaan. Tavoitteena tutkimuksellani oli pyrkiä tutkimaan psykologien kokemuksia vaikutusmahdollisuuksistaan moniammatillisessa opiskeluhollossa, ja halusin tuoda mukaan myös työhyvinvoinnin näkökulman.

Tutkimuskohteen ja tutkimuksen tavoitteiden selkiytyttyä alkoivat hahmottua myös tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja viitekehys. Subjektitieteellinen kokemuksen tutkimus näyttäytyi selkeänä tutkimuksen tavoitteiden valossa, ja sen painotus yksilön ainutkertaisten kokemusten näkökulmaan vastasi tutkimukselle asetettuja tavoitteitani. Systeminen näkökulma kokemuksen tutkimukselle edesauttoi eliö-ympäristö-järjestelmän teorian avulla yksilön subjektiivisten kokemusten tulkintaa ja avausta. Näiden lähtökohtien pohjalta muodostuivat psykologien kokemusten käsitteellistäminen perustelumallien avulla, joiden myötä oli mahdollista saada tutkimustulosten perusteella vastaukset tutkimuskysymyksiini ”*Minkälaisina psykologit kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa moniammatillisessa opiskeluhollossa?*” sekä ”*Minkälaisia oman ammatillisuuden kehittymisen mahdollisuuksia ja työhyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja psykologit kokevat työssään olevan?*”. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen perustelumallit psykologien kokemuksista vaikutusmahdollisuuksistaan opiskeluhollossa vastaavat tutkimusintresseihin psykologin asiantuntijuudesta ja moniammatillisen opiskeluholllon toteutumisesta. Toiseen tutkimuskysymykseen liittyvien perustelumallien kautta on mahdollista tarkastella lä-

hemmin psykologien oman ammatillisuuden kehittymistä sekä tunnistaa työhyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistämisen keinoja. Psykologien asema opiskeluhuollossa suhteessa muuhun moniammatilliseen henkilöstöön ja työhyvinvointiin on merkityksellinen tutkimuksen kohde, niin kehittävästä kuin ylläpitävästäkin lähtökohdasta.

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu onnistui vastaamaan tutkimuksen tavoitteisiin ja toi merkityksellisyyttä analyysiin, sillä haastattelun avulla oli mahdollista päästä syvemmälle tutkittavaan aihepiiriin. Haastattelukysymysten runko auttoi ohjaamaan haastattelua ja toi esille tutkittavien kokemuksia. Kysymysten avulla tavoitettiin monipuolinen kuva psykologien kokemuksista ja saatiin aidosti psykologin näkemykseen perustuvia perustelumalleja syntymään. Haastattelun aineisto koostui kuitenkin psykologin omien ajatusten virrasta, eikä jokaiseen kohtaan ollut esittää selviä perusteita, mutta kuten subjektitieteellisessä tutkimuksessa on ominaista, perustelut eivät välttämättä aina ole kokijalle itselleen selviä ja tutkimuksen yhtenä tehtävänä on tuoda julki näitä perusteluja (Lesonen, 2018). Tutkimuksessani on onnistuttu perusteiden selventämisessä, mutta tuloksissa on mukana myös joitakin perustelumalleja, joissa ei ole selkeitä perusteluita.

Kanssatutkijuuden periaatteen kulkiessa mukana tutkimukseni eri vaiheissa, tutkittavilla oli mahdollisuus osallistua tutkimusprosessiin. Kanssatutkijuuden mahdollistamisessa on tärkeää, että subjekti, jonka kokemusta tilanteesta tutkitaan, ajattelee tutkimuksen tuovat hänen elämäänsä jotakin ja että hänen on mielekästä osallistua tutkimukseen (Suorsa, 2014). Tässä tutkimuksessa kanssatutkijuus ei toteutunut siinä laajuudessaan, mitä sen olisi ollut mahdollista toteutua. Haastatteluaineiston litteroinnin ja tiivistämisen jälkeen lähetin aineiston tutkittaville nähtäväksi ja kerroin, että heillä on mahdollista ottaa tutkimukseen osaa ja kommentoida tiivistelmiä. Tutkittavista toinen esitti lisäkommentteja tiivistelmään, ja ne huomioiden etenin analyysiprosessissa. Vaikka tutkittavat eivät ottaneet aktiivisesti osaa kanssatutkijana tutkimusprosessiin, kanssatutkijuuden periaatetta noudattaen säilytin kuitenkin tutkittavien omat sanamuodot muodostaessani perustelumalleja, mikä on tärkeää tutkimuksen läpinäkyvyyden vuoksi. Perustelumalleilla tarjotaan monipuoliset lähtökohdat yksityiskohtaisempaan analyysiin, jossa voidaan tarkastella esimerkiksi olosuhteiden merkitystä eri kokemukseen tai toimintaan sekä sitä, miten olosuhteet ovat painottuneet (Suorsa, 2014). Psykologien kokemuksia subjektitieteellisesti tutkittaessa, tässä tutkimuksessa on käytetty perustelumalleja havainnollistamisen välineenä.

Aiempaa tutkimusta psykologin työstä opiskeluhollossa Suomessa on vähemmän, mitä yhteiskunnallisesta näkökulmasta olisi tarpeen ja sen vuoksi näen, että tutkimusta tarvitaan lisää. Kansainvälinen tutkimus tunnistaa koulupsykologityön tärkeyden, mutta kulttuurisia eroja on havaittavissa, vaikkakin haasteet psykologityössä näyttävät universaaliksi. Suomessa psykologin työssä opiskeluhollossa on tapahtunut viimeisen kymmenen vuoden sisällä paljon muutoksia, joista esimerkkinä muun muassa vuonna 2014 voimaan tullut oppilas- ja opiskeluholtolaki sekä aivan viimeisimpänä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus hyvinvointialueiden muodostamisesta. Kuten tässä tutkimuksessa kävi ilmi, ei painopisteestään huolimatta yhteisöllinen opiskeluhoito toteudu siinä laajuudessa, missä pitäisi. Näkisinkin tässä jatkotutkimukselle aihetta, niin Oulun kaupungin tasolla, kuin valtakunnallisestikin. Tutkimustietoa tarvittaisiin juuri sen takia, että olisi mahdollista tarkastella psykologien työhyvinvointia ja työn kuormittavuutta tarkemmin suhteessa psykologien vähäiseen määrään. Sellaisen tutkimuksen avulla saataisiin varmasti tietoa siitä, millä tavoin psykologien työstä voitaisiin tehdä mielekkäämpää sekä heidän kokemuksiaan ja mahdollisuuksiaan vielä merkityksellisemmiksi. Lisäksi maantieteellisen alueen merkitystä (ks. Thielking ym., 2018) psykologin työn moniammatillisen yhteistyön toteutumisen näkökulmasta ja työn sisällöstä esimerkiksi pienemmissä kunnissa, olisi tarpeen tarkastella Suomessa, jotta työn vetovoimaisuutta myös haja-asutusalueilla olisi mahdollista lisätä.

Tämä pro gradu -tutkielma tarjoaa moninaiset lähtökohdat niin jatkotutkimukselle kuin tutkimukseen osallistuneille psykologeille tarkastella työnsä laaja-alaisuutta.

Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>
- Ahtola, A. & Vainikainen, M. (2015). Koulun ja oppilaitoksen psykologin konsultoiva työ Suomessa. *Psykologia*, 50(2), 118–128.
- Ammattihenkilölaki (28.6.1994/559) Haettu osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>
- Benner, P. & Toivanen, K. (1989). *Aloittelijasta asiantuntijaksi*. WSOY.
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *InterViews: Learning the craft of qualitative research interview* (3. Painos.). Sage Publications.
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (3. Painos.). SAGE Publications.
- Dillon, J. & Pratt, S. (2019). An Evaluation of the Impact of an Integrated Multidisciplinary Therapeutic Team on the Mental Health and Well-Being of Young People in an Educational Setting. *Pastoral Care in Education*, 37(2), 126–142. Haettu osoitteesta <https://doi.org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1030/02643944.2019.1618375>
- Dreier, O. (1999). Personal trajectories of participation across context of social practice. *Outlines, Critical Practice Studies* 1(1), 5–32. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.7146/ocps.v1i1.3841>
- Eduskunta (23.6.2021). *Eduskunta hyväksyi hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön*. Haettu osoitteesta <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/eduskunta-aanestaa-sote-uudistuksesta-keskiviikkona.aspx>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Fahl, R., & Markard, M. (1999). The Project ”Analysis of Psychological Practice” or: An Attempt at Connecting Psychology Critique and Practice Research. *Outlines. Critical Practice Studies*, 1(1), 73–98. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.7146/ocps.v1i1.3846>
- Gergov, V., Näätänen, P., Härkönen, M., Virkkunen, H., Jokinen, T. & Konttinen, R. (2019). *Psykologityön nimikkeistö- ja luokitusopas*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PunaMusta Oy. Haettu osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138141/URN_ISBN_978-952-343-342-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Glaser, B.G. & Strauss, A.L. (1967). *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. Aldine de Gruyter.
- Hellsten, S. (18.12.2020). Yhteisöllinen oppilashuolto kuuluu kaikille. *Mun Oulu*. Haettu osoitteesta <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/yhteisollinen-oppilashuolto-kuuluu-kaikille>
- Hellsten, S., Suorsa, T. & Muukkonen, H. (2021). ”Tuottaaks meidän toiminta oikeesti hyvinvointia ja jaksamista?” – Opiskeluhoitoryhmän ammattilaisten tulkinnat työn tavoitteista ja mahdollisuuksista yhteistyötä muovaamassa. *Kasvatus* 52(3), 334–346. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/kasvatus/article/view/112599>
- Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Autio, E. & Palmqvist, R. (2018). Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhoitoryhmä perusopetuksessa. Juvenes Print.
- Holopainen, A., Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Grounded theory. Aineistolähtöinen tutkimustapa. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>
- Holzkamp, K. (2016). Conduct of Everyday Life as a Basic Concept of Critical Psychology. Teoksessa C. Hojholt & E. Schraube (toim.), *Psychology and the conduct of everyday life*, 68–98. Routledge.
- Hotulainen, R. (2010). *Asiantuntijuuden ja huippusuoritusten kehittymisestä*. Opetushallitus. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/181774_sivu_6a_asiantuntijuuden_ja_huippusuoritusten_kehittamisesta_1.pdf
- Hyvinvointisuunnitelma (2018). Oulun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018–2021. Haettu osoitteesta https://www.ouka.fi/documents/64277/104164/Hyvinvointisuunnitelma_2018_2021.pdf/dc30f99b-4228-4685-987c-75f18132018a
- Joensuu, M. (1.10.2019). ”Hyvät vaikutusmahdollisuudet työhön” -mitä ne tarkoittavat? Työterveyslaitos. Haettu osoitteesta <https://www.ttl.fi/tyopiste/hyvät-vaikutusmahdollisuudet-tyohon-mita-ne-tarkoittavat#no-back>
- Järvilehto, T. (1987). *Missä sielu sijaitsee?: Psykkisen toiminnan hermostollinen perusta*. Pohjoinen.
- Järvilehto, T. (1994). *Ihminen ja ihmisen ympäristö. Systemisen psykologian perusteet*. Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva.
- Järvilehto, T. (1995). *Mikä ihmistä määrää?: Ajatuksia yhteistyöstä, tietoisuudesta ja koulutuksesta*. Pohjoinen.

- Järvilehto, T. (2000). Theory of the organism-environment system: IV. The problem on mental activity and consciousness. *Integrative Psychological and Behavioral Science*, 35(1), 35–57. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1007/BF02911165>
- Järvilehto, T. (2001). Feeling as knowing. Part 1. Emotion as reorganization of the organism-environment system. *Consciousness & Emotion*, 1(2), 245–287.
- Karkkola, P. (2020). Basic psychological need satisfaction at work: Measurement and associations with social support, role characteristics and vitality [väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. Publications of the University of Eastern Finland. Haettu osoitteesta https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/21789/urn_isbn_978-952-61-3281-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kiilakoski, T. (2014). *Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat*. Julkaisuja 155. Nuorisotutkimusseura.
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. PS-Kustannus. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524518758>
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *InterViews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (2. Painos). SAGE Publications.
- Lahtinen, N. & Haanpää, S. (2015). Oppilashuolto perusopetuksessa – näkökulmia moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen. Teoksessa S. Hakalehto (toim.), *Lapsen oikeudet koulussa*, 132–170. Hansaprint Oy.
- Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. PS-Kustannus. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524518758>
- Lehtinen, E., Kuusinen, J. & Vauras, M. (2007). *Kasvatuspsykologia*. WSOY.
- Lesonen, E. (2018). *Psykologina opiskeluhuollossa: monialaiset yhteistyötilanteet psykologin kokemana* [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. JULTIKA Oulun yliopiston julkaisuarkisto. Haettu osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201811103016.pdf>
- Lichtman, M. (2013). *Qualitative research in education: A user's guide* (3. Painos.). SAGE Publications.
- Mahkonen, S. (2015). *Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä*. Bookwell Oy.
- Monialainen yhteistyö yksilöiden ja yhteisöjen tukena MYY (2022). Haettu 18.1.2022 osoitteesta <https://www.oulu.fi/psykologia/node/52207>

- Mørck, L.L. & Huniche, L. (2006). Critical Psychology in a Danish Context. *Annual Review of Critical Psychology (Online)*, (5). Haettu osoitteesta <http://www.dis-courseunit.com/arcp/5.htm>
- Niskala, M. & Pulju, M. (2014). Jaettu toimijuus – Lapsen hyvinvoinnin tukeminen yksilöllisenä ja yhteistöllisenä kysymyksenä. Teoksessa S. Lakkala, H. Kangas & M. Pulju (toim.), *Yhdessä toimimalla kohti hyvinvoivaa koulua: Koulun toimintakulttuurin kehittäminen monitoimijuuden avulla*. Lapin yliopistopaino. Haettu osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-787-2>
- Opetushallitus (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus (2022). *Oppimisen ja koulunkäynnin tuki*. Opetushallitus. Haettu osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>
- Opetushallitus OPH (2022). *Opiskeluhoolto*. Opetushallitus. Haettu osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki OHL (30.12.2013/1287). Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Oulun kaupunki (2022). Oulun kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset (muokattu 13.9.2021). Haettu osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ops/20650/perusopetus/tiedot>
- Peltola, A. (10.10.2020). Opiskeluhoolto tekee töitä oppilaan ja koulu yhteisön hyväksi. *Mun Oulu*. Haettu osoitteesta <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/opiskeluhoolto-tekee-toita-oppilaan-ja-koulu-yhteison-hyvaksi>
- Peltola, M., Suorsa, T., Karhu, J., & Soini, H. (2020). Huoli kytkeytyy osallisuuden rajapintoihin: Ammatillaisen arki oppilashuollon näyttämöillä. *Aikuiskasvatus*, 40(2), 127–138. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.33336/aik.95453>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020a). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020b). Organisaationäkökulma esimerkkinä laadullisen tutkimuksen yleistymisestä. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>

- Radchuk, H., Adamska, Z. & Olinyk, M. (2019). Features of Authenticity Development in Future Psychologists. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 11(3), 213–223. Haettu osoitteesta <https://doi:10.18662/rrem/146>
- Raetsaari, K., Suorsa, T. & Muukkonen, H. (2020). Ohjaustyön haasteena lukion keskeyttäminen: ammattilaisten tulkintoja olosuhteista ja työnsä perusteista. *Kasvatus*, 51(1), 38–50. Haettu osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/341788625_Ohjaustyön_haasteena_lukion_keskeyttäminen_Ammattilaisten_tulkintoja_olosuhteista_ja_työnsä_perusteista
- Raninen, S. & Takalo, T. (2007). Koulupsykologityön kehittyminen ja ammatillinen kasvu. Teoksessa S. Raninen & T. Takalo (toim.), *Psykologina koulussa*, 215–242. Edita Prima Oy.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. (2017). Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517686112>
- Rauhala, L. (1990). *Humanistinen psykologia*. Yliopistopaino.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. (2017). Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517686112>
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2017). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517686112>
- Silvonen, J. (1988). Psykologisen subjektitieteen luonnos. *Psykologia*, 23(4), 279–285.
- Silvonen, J. (1991). ‘Subjektiiiset toimintaperusteet’ psykologisen determinaation lähtökohdista. *Psykologia*, 26(1), 13–20.
- Silvonen, J. & Keso, P. (1999). Grounded Theory aineistolähtöisen analyysin mallina. *Psykologia*, 34, 88–96.
- Suomen psykologiliitto (23.6.2021). *Sote-uudistus hyväksyttiin eduskunnassa – suuri osa psykologeista siirtyy hyvinvointialueiden palvelukseen*. Haettu osoitteesta <https://www.psyli.fi/sote-uudistus-hyvaksyttiin-eduskunnassa-suuri-osa-psykologeista-siirtyy-hyvinvointialueiden-palvelukseen/>
- Suomen psykologiliitto (2022). Mitä psykologi tekee. Suomen psykologiliiton verkkosivusto. Haettu 18.1.2022 osoitteesta <https://www.psyli.fi/psykologin-tyo-ja-koulutus/mita-psykologi-tekee/>

- Suorsa, T. (2014). *Todellisinta on mahdollinen: Systeeminen ja subjektitieteellinen näkökulma kasvatuspsykologiseen kokemuksen tutkimukseen* [väitöskirja, Oulun yliopisto]. Juvenes Print. Haettu osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526206226.pdf>
- Suorsa, T. (2018). Kasvatuspsykologia monitieteisessä kokemuksen tutkimuksessa: kehityksen sosiaalinen tilanne ja perusteltu osallisuus elämisen näyttämöillä. Teoksessa J. Toikkanen & I. A. Virtanen (toim.), *Kokemuksen tutkimus VI: kokemuksen käsite ja käyttö*, 85–108. Lapland University Press.
- Thielking, M., Skues, J. & Le, V. (2018). Collaborative practices Among Australian School Psychologists, Guidance Officers and School Counsellors: Important Lessons for School Psychological Practice. *The Educational and Developmental Psychologist*, 35(1), 18–35. Haettu osoitteesta <https://doi:10.1017/edp.2018.4>
- Toikkanen, J. & Virtanen, I. A. (2018). Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljillä. Teoksessa J. Toikkanen & I. A. Virtanen (toim.), *Kokemuksen tutkimus VI: kokemuksen käsite ja käyttö*, 7–25. Lapland University Press.
- Toivanen, M. (2018). Asiantuntijatyötä vai toisarvoista puuhastelua? Ei-legitiimi työ ja sen yhteydet hyvinvointiin asiantuntijatyössä. *Työelämän tutkimus*, 16(1), 19–32. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/85265>
- Tuomivaara, S. & Leppänen, A. (2005). Luova asiantuntijatyö ja työssä jaksaminen. Teoksessa S. Tuomivaara, K. Hynninen, A. Leppänen, S. Lundell & E. Tuominen (toim.), *Asiantuntijan luovuus koetuksella*, 15–76. Työterveyslaitos.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Haettu osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK (2022). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Haettu osoitteesta <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>
- Vainikainen, M. & Ahola, A. (2015). Tutkimustietoa konsultoivan koulupsykologityön vaikuttavuudesta. *Psykologia*, 50(2), 129–140.
- Valsiner, J. (2019). Generalization in Science: Abstracting from Unique Events. Teoksessa C. Højholt & E. Schraube (toim.), *Subjectivity and Knowledge: Generalization in the Psychological Study of Everyday Life*, 79–97. Springer.
- Varto, J. (2005). Laadullisen tutkimuksen metodologia. Haettu osoitteesta http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf
- Vilkka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-Kustannus.

- Väänänen, A., Toivanen, M. & Lallukka, T. (2020). Lost in Autonomy – Temporal Structures and Their Implications for Employees’ Autonomy and Well-Being among Knowledge Workers. *Occupational Health Science*, (4), 83–101. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1007/s41542-020-00058-1>
- Willig, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology* (3. Uudistettu painos). Open University Press.
- Wiss, K., Ståhl, T., Saaristo, V., Kivimäki, H., Frantsi-Lankia, M. & Rimpelä, A. (2017). Terveystenhoitajat, lääkärit, psykologit ja kuraattorit peruskouluissa vuosina 2008–2015. *Suomen Lääkärilehti*, 72(3), 127–131. Haettu osoitteesta <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131875/SLL32017-127.pdf?sequence=2>

Liitteet

Liite 1

Haastattelukutsu

Hei psykologi!

Olen Marianna Moilanen, kasvatopsykologian opiskelija Oulun yliopistosta. Teen pro gradu -tutkielmaa **psykologien vaikutusmahdollisuuksista moniammatillisessa opiskeluhuollossa sekä työhyvinvointia tukevista tekijöistä.**

Tutkimuksessani keskeisinä teemoina ovat

- *psykologin omat kokemukset vaikutusmahdollisuuksistaan*
- *työn monipuolisuus ja päätäntävalta omaan työhön (työhyvinvointi)*

Vaikutusmahdollisuuksien tutkiminen on merkityksellistä niin työn yleisen kehittämisen, kuin yksilöllisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Vaikutusmahdollisuuksilla viitataan tutkimuksessani siihen, millä keinoilla omaan työhön voi vaikuttaa, sekä siihen liittyvään hallinnan tunteeseen, jotka osaltaan tukevat työhyvinvointia. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa kaupunkitasolla ajankohtaista tietoa, jolla voidaan mahdollistaa oppilashuollon kehittämistä sekä antaa tutkimukseen osallistuville mahdollisuuden pohtia omaa työtä ja tuottaa mahdollisesti apuvälineitä tulevaisuuden työhön.

Haastattelut toteutetaan mahdollisimman pian Teamsin tai Zoomin välityksellä ja haastatteluajat sovitaan jokaisen kanssa erikseen. Sinun ei tarvitse valmistautua haastatteluun etukäteen, mutta toki voit pohtia jo tutkimuksen teemoihin liittyviä ajatuksiasi. Haastattelu kestää noin 30–45 minuuttia.

Tutkimus toteutetaan osana laajempaa Oulun yliopiston Psykologian ja kasvatopsykologian tutkimuskeskuksen Monialainen yhteistyö yksilöllisen ja yhteisöllisen hyvinvoinnin tukena (MYY) - ryhmää. Tutkimusryhmän tarkoituksena on kehittää oppilas- ja opiskeluhuoltoa. Haastattelu on täysin luottamuksellinen sekä anonyymi ja aineistoa käsitellään luottamuksellisesti.

Mikäli kiinnostuit, otathan yhteyttä mahdollisimman pian marianna.moilanen@student oulu.fi, kuitenkin xx.x.202x mennessä!

Vastaa mielelläni lisätiedusteluihin.

Ystävällisin terveisin,

Marianna Moilanen

marianna.moilanen@student oulu.fi

Liite 2

Haastattelurunko

- *Tutkimuksen esittely ja tarkoitus*
- *Haastattelun idea ja eteneminen*
- *Anonymiteetti/oma nimi*
- *Tutkimuksen tietosuojailmoitus/nauhoituslupa/tutkimuslupa*
- *Taustatiedot: Koulujen ja oppilaiden määrä/Urapolku ja koulutus pohja/Koulupsykologina*

Mikä sai sinut osallistumaan tähän tutkimukseen?

1. Kuvaile opiskeluhuollon ja sen moniammatillisen yhteistyön merkitystä omassa työssäsi, millaisena koet sen?
2. Miten psykologina tunnistat omat vaikutusmahdollisuutesi sekä roolisi opiskeluhuollossa?
3. Voitko kertoa jostain sellaisesta tilanteesta, jolloin vaikutusmahdollisuutesi olisivat olleet mielestäsi vähäiset?
4. Millaisena koet työsi päivittäin?
5. Koetko, että sinulla on ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksia?
6. Millaiset tavoitteesi ovat niin psykologina kuin opiskeluhuollossa toimimiseen?
7. Miten ylläpidät työhyvinvointiasi?

Onko tullut mieleen jotain lisättävää?

Kiitos!

- *Palaute haastattelusta*
- *Tutkimuksen eteneminen*